

Sociálne podnikanie na Slovensku v kontexte súčasného potenciálu rozvoja SE

Bratislava, 2019

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2019

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Úvod	6
1. Východiskový stav rozvoja sektora sociálnej ekonomiky	8
2. Základná právna úprava sociálneho podnikania	12
2.1 Sociálny podnik	12
2.2 Registrovaný sociálny podnik	14
2.4 Príklady právnej úpravy sociálnych podnikov v iných krajinách	18
3. Systém podpory sociálnych podnikov	22
3.1 Prístup k finančným zdrojom na úrovni EÚ	23
3.2 Prístup k finančným zdrojom na národnej úrovni Slovenska	27
3.3 Prístup k informáciám a sieťovanie sociálnych podnikov	30
3.4 Prístup k vzdelávaniu a príprave vzdelávania v oblasti sociálneho podnikania	32
3.5 Prístup k zručnostiam na úrovni poskytovaných programov Slovak Business Agency	34
4. Príklady dobrej praxe sociálnych podnikov doma i v zahraničí	37
5. SWOT analýza: Súčasný predpoklad rozvoja SE	48
Záver	54
Zoznam použitej literatúry	58
Prílohy	60

Zoznam grafov

Graf č. 1: Vývoj celkového počtu UoZ a podielu disponibilných UoZ za roky 2012-2018 9

Zoznam tabuliek

Tab. č. 1: Vývoj celkového počtu znevýhodnených UoZ 9

Tab. č. 2: Evidovaný počet znevýhodnených UoZ podľa jednotlivých typov znevýhodnenia 10

Tab. č. 3: Porovnanie charakteristických znakov sociálneho podniku a bežného komerčného podniku 17

Tab. č. 4: Počet sociálnych podnikov v období 2014-2016 vo vybraných krajinách 21

Tab. č. 5: Príklady priamej/nepriamej formy pomoci pre sociálne podniky na Slovensku 23

Zoznam obrázkov

Obrázok č. 1: Počet registrovaných sociálnych podnikov (k septembru 2019) a miera evidovanej nezamestnanosti za rok 2018 10

Obrázok č. 2: Orientačné vyčíslenie finančných prostriedkov z vyhradených prostriedkov EaSI..... 24

Zoznam schém

Schéma č. 1: Druhy registrovaných sociálnych podnikov 15

Schéma č. 2: Formy podpory pomoci sociálnym podnikom..... 28

Schéma č. 3: Organizačná štruktúra Národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky 31

Schéma č. 4: Činnosti Regionálneho centra sociálnej ekonomiky..... 32

Schéma č. 5: Spoločné a rozdielne znaky sociálneho podniku a chránenej dielne 51

Schéma č. 6: SWOT analýza predpokladu rozvoja sektora SE..... 53

Zoznam skratiek

AOTP – Aktívne opatrenia trhu práce

EK – Európska komisia

European Fund for Strategic Investments - Európsky fond pre strategické investície (EFSI)

IA MPSVR – Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny

MPSVR – Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny

NP – Národný projekt

NP ISE – Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky

NP PIP - Národný projekt Podpora integračných podnikov

OP ĽZ – Operačný program Ľudské zdroje

RSP - registrovaný sociálny podnik (r.s.p.)

RC SE – Regionálne centrum sociálnej ekonomiky

SE – sociálna ekonomika

SBA – Slovak Business Agency

SR – Slovenská republika

ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

Zákon o sociálnych podnikoch - Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Úvod

Problematike sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov sa na Slovensku venuje pozornosť v posledných rokoch čoraz intenzívnejšie. Spoločnou črtou prebiehajúcich diskusií v téme sociálneho podnikania sa stáva riešenie sociálnych, ekonomických a spoločenských výziev. Vzhľadom na súčasný vývoj na trhu práce najmä s dôrazom na počet a štruktúru znevýhodnených skupín obyvateľov vo vzťahu k ich uplatneniu na trhu práce, sa stávajú sociálne podniky jednou z kľúčových prvkov v oblasti inkluzívneho rastu. Sociálne podniky poskytujú v tomto smere možnosť znevýhodneným skupinám integrovať sa, resp. znovu sa začleniť na trh práce.

Vzhľadom na to, že podnikanie je významnou hnacou silou hospodárskeho rastu a vytvárania pracovných miest, vzniká tu potenciálny priestor pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (okrem uplatnenia sa na trhu práce v podobe získania pracovného miesta) vytvoriť subjekt sociálnej ekonomiky.

Osobitná pozornosť v oblasti subjektov sociálnej ekonomiky je venovaná sociálnym podnikom pracovnej integrácie (WISE). Zameranie na zamestnávanie znevýhodnených alebo zraniteľných osôb spolu so sociálnou integráciou podniky pracovnej integrácie činí významnými prispievateľmi k celkovej sociálnej súdržnosti a inklúzií (Európska komisia, 2015). Z pohľadu krajín pôvodu, v ktorých sociálne podniky pracovnej integrácie pôsobia sa môžu jednotlivé podniky líšiť vo viacerých oblastiach. Prioritne môže ísť o: druh subvencie (trvalá alebo dočasná), druh zamestnania v závislosti od typu znevýhodnenia; integračné ciele, typ zručností, ktorý je potrebný osvojiť si a iné (Majetić a kol. 2019).

V roku 2018 bol na Slovensku zákonodarcom prijatý zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý okrem iného upravuje subjekty sociálnej ekonomiky, sociálne podniky a podniky so sociálnym dosahom, poskytovanie podpory v širšom priestore sociálnej ekonomiky. Zároveň upravuje aj nástroje slúžiace na zamedzenie zneužívania verejnej podpory.

Jasný súbor pravidiel a nástrojov na podporu sociálnych podnikov napomáha k vzniku a rozvoju sociálnych podnikov na jednotlivých národných úrovniach a podnecuje príležitosti pre identifikované sociálne podniky, ktoré plynú z podporných mechanizmov priamo alebo nepriamo cielených na tieto subjekty sociálnej ekonomiky.

Kľúčovým z hľadiska udržateľnosti sociálnych podnikov je vytvorenie komplexného prostredia, ktoré im umožní vzniknúť, rozvíjať sa a dlhodobo pôsobiť na trhu. Takéto prostredie zahŕňa rôzne formy podpory (legislatívnu, finančnú, vzdelávaciu, expertnú, podporu v oblasti prístupu na trh a iné).

Cieľom analýzy je prostredníctvom zachytenia významnej legislatívnej zmeny v podobe novoprijatého komplexného zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ako aj vo vzťahu k súčasným predpokladom rozvoja sociálneho podnikania zmapovať pôsobenie sociálnych podnikov v sociálnej ekonomike. V tejto súvislosti je ambíciou analytického dokumentu zachytenie komplexného prostredia za účelom sledovania zmien, resp. vývoja legislatívneho rámca a podpory vzniku sociálnych podnikov a budúceho rozvoja sektora sociálnej ekonomiky na území SR.

Zámerom vypracovaného dokumentu je v prehľadnej forme poskytnúť informácie o stave a vývoji prebiehajúcich legislatívnych zmien v oblasti sociálnej ekonomiky a podpore sociálnych podnikov v súvislosti s prijatým zákonom č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch so zreteľom na územie Slovenska. Okrem prioritného zamerania na územie Slovenskej republiky sa analýza zaoberá aj porovnaním fungovania a právnej úpravy sociálnych podnikov s vybranými krajinami V4.

Prvá kapitola je venovaná zmapovaniu vývoja základných socio-ekonomických ukazovateľov súvisiacich s predmetnou problematikou sociálnych podnikov.

Druhá kapitola prináša prehľad právnej úpravy v oblasti sociálnej ekonomiky a v nej vystupujúcich subjektov. Obsahom kapitoly je legislatívne vymedzenie základných pojmov týkajúcich sa sociálneho podnikania. Súčasťou tejto časti je aj rozdelenie registrovaných sociálnych podnikov. Marginálne sa venujeme aj zachyteniu právnej úpravy sociálnych podnikov v susedných krajinách.

Tretia kapitola zachytáva schémy podpory sociálneho podnikania (z pohľadu EÚ, ako aj SR) s prioritným zameraním na finančné nástroje určené pre sociálne podniky. Zámerom kapitoly je poskytnúť stručný prehľad o finančnej podpore na území SR. Kapitola obsahuje

aj sumarizáciu základnej schémy podpory sociálnych podnikov spolu s identifikáciou chýbajúcich podporných článkov sociálneho podnikania z pohľadu ich udržateľnosti.

Účelom štvrtej kapitoly je sumarizácia príkladov dobrej praxe v oblasti sociálneho podnikania na Slovensku (z regionálneho hľadiska), ako i z pohľadu príkladov dobrej praxe zo zahraničia, ktoré by mohli prispieť k rozvoju podpory určenej pre sociálne podniky z hľadiska ich udržateľnosti.

Posledná, piata kapitola kompletizuje poznatky posudzovaného východiskového stavu a potenciálu rozvoja sektora SE na území SR po podrobnom rozbere vnútorných a vonkajších faktorov s výslednými formuláciami praktických odporúčaní.

Tvorcovia dokumentu ďakujú všetkým osloveným sociálnym podnikom za súčinnosť v rámci poskytnutých rozhovorov, vďaka ktorým je predložený analytický dokument rozšírený o cenné skúsenosti z aplikačnej praxe.

1. Východiskový stav rozvoja sektora sociálnej ekonomiky

Sociálne podniky predstavujú inovatívny nástroj, ktorý je zameraný na riešenie rôznych spoločenských problémov prostredníctvom uplatňovania podnikateľských princípov. Pred prijatím zákona č. 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, patrila medzi hlavnú bariéru rozvoja sociálnej ekonomiky na Slovensku najmä nekompletná legislatíva v predmetnej oblasti. Okrem tejto skutočnosti absentoval systém finančnej pomoci na podporu aktivít sociálnej ekonomiky (Ministerstvo, práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2018). V roku 2016 označovala Európska komisia za hlavné bariéry rozvoja sociálneho podnikania najmä:

- nízku úroveň sociálneho kapitálu,
- nedostatočné manažérske zručnosti (medzera v oblasti školenia a vzdelávania budúcich manažérov sociálnych podnikov),
- nedostatočnú koordináciu medzi zainteresovanými stranami,
- nedostatočne zdôrazňovanú dôležitosť sektora sociálnej ekonomiky,
- kontroverzia a negatívna konotácia pojmu sociálny podnik,
- obmedzený počet finančných nástrojov za účelom prevádzkovania a investovania.

Vzhľadom na celospoločenský význam udržiavania vysokej miery ekonomickej aktivity obyvateľstva a dlhodobého vývoja nezamestnanosti v krajinách EÚ sa sledujú viaceré ciele v oblasti zvyšovania zamestnanosti, najmä z pohľadu vybraných skupín obyvateľstva.

Miera nezamestnanosti

Od roku 2014 zaznamenávame na Slovensku kontinuálny pokles miery nezamestnanosti. V porovnaní s rokom 2017 klesla miera nezamestnanosti v roku 2018 o 1,6 p. b na 6,5 %. Z pohľadu nezamestnanosti, podľa dostupných údajov bolo na Slovensku v roku 2018 nezamestnaných celkovo 179 500 osôb, pričom z hľadiska ekonomickej činnosti bolo najviac nezamestnaných osôb v priemysle. Pozitívnu skutočnosťou zaznamenanou v roku 2018 bolo, klesajúca miera nezamestnanosti vo všetkých krajoch SR. Najvyššia miera nezamestnanosti v roku 2018 bola zaznamenaná v Prešovskom kraji (8,6 %). Za ním nasledoval Košický (8,2 %) a Banskobystrický kraj (7 %). Naopak najnižšia miera nezamestnanosti bola v roku 2018 v Trnavskom kraji na úrovni 2,3 %. Pokles miery nezamestnanosti bol podporený poklesom prílevu nových uchádzačov (18 152 v roku 2018). Napriek poklesu miery nezamestnanosti, sa z dlhodobého hľadiska radí za najvyššiu v rámci krajín V4.¹ Podľa údajov Eurostatu (za jednotlivé regióny na úrovni NUTS2) mala Slovenská republika v roku 2017² najväčší rozdiel v miere nezamestnanosti z pohľadu krajín V4, keď v bratislavskom regióne bola nezamestnanosť na úrovni 4,2 % a na východnom Slovensku na úrovni 12 % (rozdiel 7,8 %).

¹ Počas celého sledovaného obdobia 2012 – 2018 bola miera nezamestnanosti na území SR najvyššia v rámci V4.

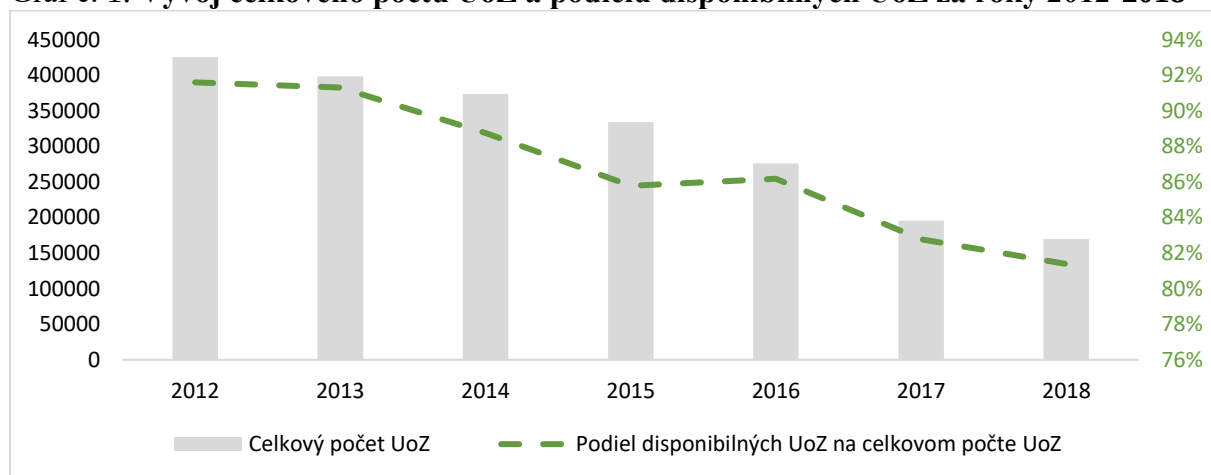
² Posledný dostupný údaj je za rok 2017

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00010&language=en>

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ)

Celkový počet UoZ dosiahol v roku 2018 najnižšiu úroveň t. j. 169 802 osôb. Zároveň ide o najnižší počet UoZ za obdobie 2012 – 2018. V medziročnom porovnaní ide približne o 13 % pokles. Z celkového počtu UoZ bolo 138 198 disponibilných UoZ (t.j. 81 % zo všetkých UoZ).

Graf č. 1: Vývoj celkového počtu UoZ a podielu disponibilných UoZ za roky 2012-2018

Zdroj: ÚPSVaR SR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie

Z hľadiska štruktúry UoZ tvorili najväčšiu skupinu znevýhodnení UoZ. V roku 2018 dosiahol ich podiel na celkovom počte UoZ 83 %. Napriek skutočnosti, že za celé sledované obdobie 2012-2018 klesal celkový absolútny počet uchádzačov o zamestnanie, podiel znevýhodnených UoZ na celkovom počte uchádzačov začal klesať až od roku 2015.

Tab. č. 1: Vývoj celkového počtu znevýhodnených UoZ

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celkový počet znevýhodnených UoZ	295867	346371	336063	294120	239426	165869	140525
Podiel znevýhodnených UoZ na celkovom počte UoZ	69%	87%	90%	88%	87%	85%	83%

Zdroj: ÚPSVaR SR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie

V tabuľke. č. 2 je uvedený počet **evidovaných** znevýhodnených UoZ podľa jednotlivých typov znevýhodnenia UoZ za rok 2018 - podľa zákona č. 5/2004 Z. z. §8. Súčet počtu znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie v jednotlivých stĺpcoch uvedených v tabuľke je vyšší ako reálny (celkový), pretože niektoré osoby evidované v evidencii UoZ sú viacnásobne znevýhodnené. Z hľadiska druhu znevýhodnenia tvorili najväčší podiel t.j. 75% na celkovom počte znevýhodnených UoZ, tí ktorí boli nezamestnaní najmenej 12 kalendárnych mesiacov. Druhý najväčší podiel t.j. 48% na celkovom počte znevýhodnených UoZ mali dlhodobo nezamestnaní. Najväčší podiel znevýhodnených UoZ za rok 2018 bol evidovaný v Prešovskom kraji (26%), Košickom kraji (24%) a následne v Banskobystrickom kraji (18%).

Tab. č. 2: Evidovaný počet znevýhodnených UoZ podľa jednotlivých typov znevýhodnenia

	Typ znevýhodnenia								
	Celkový počet znevýhodnených UoZ za kraj	Absolvent školy	Starší ako 50 rokov	Dlhodobo nezamestnaní	Nižšie vzdelanie ako stredné odborné	12 kal. mesiacov nezamestnaný	Štátny príslušník tretej krajiny	Osamelý občan	ZŤP
									
Bratislavský	7025	360	2776	2061	1012	4780	0	30	193
Trnavský	5960	466	2485	1348	1635	3966	1	23	366
Trenčiansky	8086	545	3586	2564	1518	5264	0	103	599
Nitriansky	11066	614	5072	4129	3105	7574	0	148	433
Žilinský	12805	1005	5230	4845	2597	9090	0	41	733
Banskobystrický	25752	910	9927	14074	11942	19402	0	230	1063
Prešovský	36522	1923	10788	19280	18775	28536	0	90	1603
Košický	33309	1485	10813	19248	16480	26128	0	230	1114
Spolu	140525	7308	50677	67549	57064	104740	1	895	6104

Zdroj: ÚPSVaR SR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie 2018

Vzhľadom na skutočnosť, že podnikanie predstavuje významnú hnaciu silu hospodárskeho rastu a vytvárania pracovných miest, sociálne podniky majú potenciál vo väzbe na ich kľúčovú úlohu z hľadiska integrácie uchádzačov o zamestnanie, najmä znevýhodnených skupín obyvateľstva.

Súčasný počet registrovaných sociálnych podnikov

V polovici septembra 2019 bolo na Slovensku registrovaných 33 sociálnych podnikov, pričom v porovnaní s januárom toho istého roka je ich počet 5 násobne vyšší.³ Záujem o založenie sociálneho podniku dynamicky narastá, najmä v krajoch s vysokou koncentráciou počtu znevýhodnených UoZ. V dôsledku toho, že zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikov je účinný od 1.1. 2019 predchádzajúce štatistiky týkajúce sa sociálnych podnikov nie sú porovnateľné so súčasnými štatistikami. V nasledujúcom období sa preto predpokladá dynamické zvyšovanie počtu sociálnych podnikov, ktoré doplnia skutočné údaje o veľkosti sektora sociálnej ekonomiky.

Obrázok č. 1: Počet registrovaných sociálnych podnikov (k septembru 2019) a miera evidovanej nezamestnanosti za rok 2018

Zdroj: SBA, spracované na základe ÚPSVaR SR – Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie 2018, MPSVaR SR - Register sociálnych podnikov

³ Podľa zverejnených údajov na stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky bolo v januári 2019 registrovaných 6 sociálnych podnikov.

Jedným z hlavných dôvodov prijatia nového zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 01.05.2018 bolo nastavenie podrobnejšieho/adresnejšieho regulačného rámca (viac v kapitole 2). Na rozdiel od predchádzajúceho regulačného rámca vzniká „možnosť naplnenia viacerých spoločenských cieľov nad rámec pracovnej integrácie či riešenia otázok nezamestnanosti“. (Ekonomické právne informácie. Mészáros P. Sociálne podnikanie v kontexte zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, 2018).

Právna úprava sociálnych podnikov prináša so sebou niekoľko významných výhod (Európska Komisia, 2015), pričom predovšetkým prispieva k jasnej a presnej integrite sociálnych podnikov. Zároveň umožňuje politickým tvorcom navrhnúť a implementovať adresnejšie nástroje na podporu sociálnych podnikov vrátane opatrení v oblasti daní a zákona o verejnom obstarávaní. Medzi ďalšie benefity právnej úpravy sociálnych podnikov patrí lepšia identifikácia potenciálnych investorov a zabraňovať k zneužitiu „statusu sociálneho podniku“.

Posilňovanie integrity sociálnych podnikov na regionálnej či miestnej úrovni ekonomického, sociálneho, finančného, kultúrneho či politického prostredia zvyšuje ich ekonomickú výkonnosť a umožňuje naplňovať ich sociálne poslanie v spoločnosti. Posilnenie integrity tak môže prispievať k širšiemu spektru trhových príležitostí, rozvoja služieb a rozvoja podporného sieťovania sociálnych podnikov na rôznych úrovniach.

V posledných rokoch dochádza v Európe k rastúcemu celospoločenskému záujmu o sociálne podnikanie najmä vo vzťahu k už vyššie uvedeným skutočnostiam súvisiacich s naplňaním ich úlohy v spoločnosti (napr. v oblasti inkluzívneho rastu). Viaceré krajiny v EÚ, vrátane Slovenska podporujú zviditeľnenie sociálnych podnikov aj prostredníctvom právnej úpravy dotýkajúcej sa predmetnej problematiky, ktorá berie do úvahy národné špecifiká.

Definícia sociálneho podniku v podmienkach SR vychádza z definície „o sociálnom podniku“, ktorá bola vytvorená Nariadením pre účely programu Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI). Pre sociálne podnikanie sa nevytvorila nová samostatná právna forma, ale vzniká ustáleným pojmom pre subjekty právnej formy vymedzených v zákone. Definícia z vyššie uvedeného Nariadenia má relatívne široké možnosti interpretácie, na základe ktorých ju bolo možné prispôbiť národným špecifikám, resp. podmienkam.

2. Základná právna úprava sociálneho podnikania

Sociálna ekonomika a sociálne podniky sa vyznačujú určitými špecifikami podnikania v porovnaní s klasickými subjektmi trhu. Sociálne podnikanie tvoria rôzne typy sociálnych subjektov organizačne nezávislých od verejnej správy, i keď tie sú pri produkcii tovarov a služieb podporované z verejných zdrojov, pretože prioritizujú sociálne ciele: prácu pred kapitálom, verejný záujem pred ziskom, demokratickú participáciu bez ohľadu na majetkový podiel v podniku, prípadný zisk podielovo reinvestujú na sociálne a rozvojové účely.⁴

Národná rada Slovenskej republiky dňa 13.03.2018 schválila komplexný zákon upravujúci sociálne podnikanie a sociálne podniky. **Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch** a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o sociálnych podnikoch“) nadobudol účinnosť dňa 01.05.2018. V zmysle dôvodovej správy bolo hlavným **cieľom prijatého zákona** legislatívne upraviť sektor sociálnej ekonomiky a vytvoriť vhodné podmienky na to, aby sa sociálna ekonomika rozvíjala a bola prínosom nielen pre zvyšovanie zamestnanosti, ale tiež upraviť systém podpory, ktorý bude spoločensky prijateľný a bude plne dodržiavať pravidlá štátnej pomoci. Zákon o sociálnych podnikoch vymedzuje niektoré základné pojmy, subjekty, organizácie vystupujúce v oblasti sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov.

2.1 Sociálny podnik

Vymedzenie pojmu sociálny podnik a podnik so sociálnym dosahom

Pojem sociálny podnik sa pred účinnosťou zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch vyskytol v zákone č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v ustanovení § 50b v znení účinnom do dňa 28.02.2015. V tom čase, sociálny podnik na účely zákona o službách zamestnanosti bol definovaný ako právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá:

- a) zamestnáva zamestnancov, ktorí pred prijatím do pracovného pomeru boli znevýhodnenými uchádzačmi o zamestnanie v počte, ktorý predstavuje najmenej 30 % z celkového počtu jeho zamestnancov,
- b) poskytuje podporu a pomoc zamestnancom, ktorí pred prijatím do pracovného pomeru boli znevýhodnenými uchádzačmi o zamestnanie, najst' zamestnanie na otvorenom trhu práce,
- c) najmenej 30 % z finančných prostriedkov získaných z príjmu z predmetu činnosti, ktoré zostanú po úhrade všetkých výdavkov na predmet činnosti za príslušné zdaňovacie obdobie podľa daňového priznania, každoročne použije na vytváranie nových pracovných miest alebo na zlepšovanie pracovných podmienok,
- d) je zapísaná v registri sociálnych podnikov.

Sociálny podnik je inštitút známy vo väčšine európskych štátov ako zamestnávateľský subjekt, ktorého činnosť je primárne orientovaná na sociálne ciele, na vytváranie pracovných miest pre znevýhodnené skupiny uchádzačov o zamestnanie a na udržiavanie ich zamestnanosti, t.j. na osoby postihnuté sociálnou exklúziou.⁵

⁴ KORIMOVÁ, Gabriela – HUDEC OVÁ, Eva. *Socio-economic and legal aspects of social entrepreneurship in the context of labor market*. [online, 21.02.2019] Dostupné na:

<http://www.ef.umb.sk/konferencie/myto/articles/Korimov%C3%A1,%20Hudecov%C3%A1.pdf>

⁵SCHINGLEROVÁ, Alena – POLÁK, Michal. *Sociálna ekonomika ako súčasť riešenia problému nezamestnanosti*. 2014. Dostupné na: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NSZ/nsz_13.pdf

Európska komisia pojem sociálny podnik definuje nasledovne: Sociálny podnik je aktérom sociálnej ekonomiky, ktorého hlavným cieľom je spoločenský dopad vlastných aktivít pred generovaním zisku pre vlastníkov alebo akcionárov. Svoje podnikateľské zámery realizuje v trhovom prostredí, prostredníctvom poskytovania tovarov a služieb, pričom svoj zisk reinvestuje na dosiahnutie spoločensky prospešných cieľov. Sociálny podnik je riadený otvoreným a zodpovedným spôsobom a na jeho aktivitách sa podieľajú tak zamestnanci, ako aj spotrebitelia a iné zainteresované osoby, na ktoré majú dopad jeho komerčné aktivity.⁶

Podľa ustanovenia § 5 ods. 1 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch **sociálnym podnikom je subjekt sociálnej ekonomiky, ktorý:**

- a) vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť,
- b) hlavným cieľom sociálneho podniku je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu,
- c) k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,
- d) ak:
 1. zo svojej činnosti dosiahne zisk, **použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa**, ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu,
 2. časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ,
- e) do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

V zmysle § 5 ods. 3 zákona o sociálnych podnikoch, **podnikom so sociálnym dosahom** je občianske združenie, nadácia, nezisková organizácia, účelové zariadenie cirkvi, obchodná spoločnosť⁷, družstvo alebo fyzická osoba – podnikateľ, ktorí vykonávajú sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť, ich hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu a spĺňajú **najmenej dve z podmienok** vyššie uvedených písm. c) až e).

Podmienka podľa vyššie uvedeného písm. d) prvého bodu (použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu) je splnená aj vtedy, ak sú finančné prostriedky vo výške zisku po zdanení použité **jedným z týchto spôsobov** a to: použité na investíciu účelovo určenú na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu; alebo prevedené na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky na ich budúce použitie na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu; alebo vložené do rezervného fondu alebo nedeliteľného fondu na ich budúce použitie na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu.

⁶ Dostupné na:

<https://sofisam.se/download/18.3453fc5214836a9a472a0430/1472023483855/EU+kommissionen,+Social+Economy+and+Social+Entrepreneurship.pdf>

⁷Pozn. Otázne je, či verejná obchodná spoločnosť a komanditná spoločnosť môžu naplňať požiadavku reinvestovania väčšiny zisku na dosahovanie merateľného sociálneho vplyvu.

Charakteristické znaky sociálneho podniku upravené zákonom č. 112/2018 Z. z.

Sociálny podnik, zákon o sociálnych podnikoch, zasadzuje do rámca sociálnej ekonomiky, ktorú chápe ako súhrn produktívnych, distribučných alebo spotrebiteľských aktivít vykonávaných prostredníctvom hospodárskej činnosti alebo nehospodárskej činnosti nezávisle od štátnych orgánov, ktorých hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu.⁸

Ústredným pojmom v oblasti sociálnych podnikov je **dosahovanie (merateľného) „pozitívneho sociálneho vplyvu“**. Dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu je v zmysle zákona o sociálnych podnikoch upravené ako napĺňanie verejného záujmu alebo komunitného záujmu. Dosahovanie verejného alebo komunitného záujmu možno dosiahnuť poskytovaním spoločensky prospešnej služby.

Napĺňaním verejného záujmu na účely zákona o sociálnych podnikoch je poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre spoločnosť ako celok alebo pre neobmedzený okruh fyzických osôb, poskytovanie spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám a poskytovanie spoločensky prospešnej služby zabezpečovania bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.

Napĺňaním komunitného záujmu na účely predmetného zákona je poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre skupinu osôb, ktorú je možné ohraničiť a identifikovať podľa územného, členského, záujmového alebo iného objektívneho kritéria, okrem poskytovania spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám a spoločensky prospešnej služby zabezpečovania bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.

Zákon o sociálnych podnikoch vymedzuje pojem **spoločensky prospešná služba** taxatívne ako:

- a) poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
- b) poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,
- c) tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- d) ochrana ľudských práv a základných slobôd,
- e) vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,
- f) výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,
- g) tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
- h) služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti,
- i) zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.

2.2 Registrovaný sociálny podnik

Podľa § 5 ods. 2 zákona o sociálnych podnikoch sociálny podnik, ktorému bol priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku, je **registrovaným sociálnym podnikom** (ďalej len „RSP“).

Podmienky priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku upravuje ustanovenie § 6 zákona o sociálnych podnikoch. Štatút registrovaného sociálneho podniku je možné

⁸ MÉSZÁROS, Peter. *Sociálne podnikanie v kontexte zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch*. 2018. Dostupné na: www.epi.sk

priznať žiadateľovi, ktorý **spĺňa základné podmienky stanovené zákonom** pre sociálny podnik a zároveň **požiada o priznanie štatútu** registrovaného sociálneho podniku. RSP ďalej musí spĺňať podmienku **zriadenia poradného výboru alebo uplatňovať demokratickú správu** v podniku.

Základný dokument podniku musí obsahovať: opis hlavného cieľa žiadateľa; spôsob merania pozitívneho sociálneho vplyvu; predmet hospodárskej činnosti; opis, akým spôsobom tovary alebo služby, ktoré žiadateľ vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo spôsob ich výroby alebo poskytovania prispievajú k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu; záväzok žiadateľa využívať viac ako 50 % zisku na dosiahnutie hlavného cieľa a určenie postupov a pravidiel rozdeľovania zvyšnej časti zisku, ktoré nenarušia hlavný cieľ; opis zapájania zainteresovaných osôb prostredníctvom poradného výboru alebo uplatňovaním demokratickej správy; dodržiava vo svojej vnútornej organizácii a činnosti podmienky podľa ustanovení Obchodného zákonníka týkajúcich sa právnej úpravy družstva ak ide o občianske združenie alebo ustanovení týkajúcich sa spoločnosti s ručením obmedzeným, ak ide o nadáciu, neziskovú organizáciu alebo účelové zariadenie cirkvi.

Podnik, ktorý sa chce stať RSP **nemôže mať nedoplatky poistného** na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie v Slovenskej republike, v štáte sídla, ak ide o právnickú osobu, alebo v štáte miesta podnikania, ak ide o fyzickú osobu. Ďalšou z podmienok na priznanie štatútu RSP je že, podnik **nesmie porušiť zákaz nelegálneho zamestnávania** v období troch rokov pred podaním žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku.

Žiadateľ o štatút RSP **nemôže mať na majetok vyhlásený konkurz**, proti ktorému nebolo zastavené konkurzné konanie pre nedostatok majetku, alebo nebol zrušený konkurz pre nedostatok majetku, nie je v reštrukturalizácii a nie je v likvidácii. Taktiež **nemôže ísť o podnik, ktorý mal zrušený štatút registrovaného sociálneho podniku** v období troch rokov pred podaním žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku.

Schéma č. 1: **Druhy registrovaných sociálnych podnikov**

Zdroj: SBA, spracované na základe znenia právnych predpisov publikovaných v právnom a informačnom portály Slov-lex

Verejnoprospešný podnik a komunitnoprošpešný podnik

Legálne vymedzenie napĺňania verejnoprospešného a komunitnoprošpešného záujmu sme uviedli vyššie v texte.

Integračný podnik

Integračný podnik je verejnoprospešný podnik, ktorého pozitívnym sociálnym vplyvom je **podpora zamestnanosti prostredníctvom zamestnávania znevýhodnených osôb alebo zraniteľných osôb**. Pozitívny sociálny vplyv sa meria percentom zamestnaných znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb, pričom pozitívny sociálny vplyv sa považuje za dosiahnutý, ak integračný podnik zamestnáva: a) najmenej 30 % znevýhodnených osôb z celkového počtu zamestnancov, b) najmenej 30 % zraniteľných osôb z celkového počtu zamestnancov alebo c) najmenej 40 % znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb z celkového počtu zamestnancov.

Za **znevýhodnenú osobu** sa považuje fyzická osoba, ktorá žije ako osamelá plnoletá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jej starostlivosť alebo sa stará aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky. Za **zraniteľnú osobu** sa považuje fyzická osoba, ktorá patrí k národnostnej menšine alebo etnickej menšine a potrebuje rozvíjať svoje jazykové znalosti, odborné znalosti alebo nadobúdať pracovné skúsenosti na účely získania trvalého zamestnania.

Sociálny podnik bývania

Sociálny podnik bývania je verejnoprospešný podnik, v ktorom **obec alebo vyšší územný celok nemá väčšinový podiel** a ktorého pozitívnym sociálnym vplyvom je **zabezpečovanie spoločensky prospešného nájomného bývania**. Spoločensky prospešným nájomným bývaním je poskytovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu prostredníctvom výstavby, prestavby alebo obstarania bytov na účely ich nájmu oprávneným osobám alebo prostredníctvom nájmu bytov týmto fyzickým osobám. Spoločensky prospešné nájomné bývanie je sociálnou službou všeobecného záujmu podľa osobitného predpisu, pričom je určené osobám s mesačným príjmom do výšky štvornásobku sumy životného minima.

Pozitívny sociálny vplyv sa meria počtom rozostavaných bytov, bytov, na ktoré bolo vydané kolaudačné rozhodnutie, alebo počtom prenajímaných bytov. Pozitívny sociálny vplyv pri prenajímaní bytov sa považuje za dosiahnutý, ak sociálny podnik bývania prenajíma najmenej 70 % bytov, ktoré vlastní, za nájomné zodpovedajúce nákladom na byt. U sociálneho podniku bývania, ktorý je družstvom alebo obchodnou spoločnosťou a ktorý prenajíma byty svojim členom alebo spoločníkom, sa mesačný príjem týchto členov alebo spoločníkov posudzuje ku dňu vloženia členského vkladu alebo vkladu.

Sociálny podnik bývania nesmie byty alebo bytové budovy, ktoré vlastní a na ktorých výstavbu, prestavbu alebo obstaranie boli použité prostriedky získané z podpory podľa zákona o sociálnych podnikoch, počas 30 rokov odo dňa určenia súpisného čísla, vydania kolaudačného rozhodnutia alebo obstarania previesť na inú osobu ako sociálny podnik bývania. Takto uzatvorené zmluvy o prevode vlastníckeho práva sú neplatné.

Iný registrovaný sociálny podnik

Zákon o sociálnych podnikoch neposkytuje presnú definíciu iného registrovaného sociálneho podniku. Čiastočné vymedzenie predmetného druhu podniku je možné vyvodiť zo znenia ustanovenia § 6 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnych podnikoch, ktorý uvádza, že iný registrovaný sociálny podnik dosahuje väčší pozitívny sociálny vplyv ako podnikateľ, ktorý obdobnú činnosť vykonáva na účel dosahovania zisku.

Môže ísť o komunitnoprospesný alebo verejnoprospesný sociálny podnik, ktorý bude dosahovať pozitívny sociálny vplyv poskytovaním iných spoločensky prospešných služieb (napr. recyklácia, výroba elektriny či tepla z obnoviteľných zdrojov, ekologické poľnohospodárstvo) cez sociálnu a humanitárnu pomoc prostredníctvom tovarov alebo služieb (vrátane napr. sociálnych služieb alebo tovarov špecificky určených a potrebných pre takéto osoby, alebo predaj tovarov prostredníctvom etického obchodovania či „Fairtrade“) až po kultúrne aktivity (napr. neziskové poskytovanie kultúrneho vyžitia pre obyvateľov menších obcí, vydávanie umeleckej literatúry a pod.).⁹

Tab. č. 3: Porovnanie charakteristických znakov sociálneho podniku a bežného komerčného podniku

Znak/subjekt	Sociálny podnik	Bežný podnik
Cieľ	napĺňanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu; maximalizácia verejného alebo komunitného úžitku	dosahovanie zisku; maximalizácia zisku
Zamestnanci	osoby zo znevýhodnených (špecifických) skupín	osoby profesne spôsobilé s určitou kvalitou schopností
Použitie dosiahnutého zisku	reinvestovaný do rozvoja podniku „socializácia zisku“, spoločný úžitok	určený pre vlastníka/akcionára, individuálny úžitok
Financovanie režijných nákladov	viac zdroje napr. dary, dotácie, granty	z vlastnej hospodárskej činnosti, úver
Časový interval dosiahnutia zisku	dlhodobé úsilie, predovšetkým snaha o zmenu v spoločnosti, náprava problémov	čo najkratšie časové obdobie
Právna forma	prevažne osobné spoločnosti	prevažne kapitálové spoločnosti
Predmet podnikateľskej činnosti	akýkoľvek, poskytovanie tovarov a služieb	akýkoľvek, poskytovanie tovarov a služieb
Spôsob vnútorného fungovania podniku	zamestnanci sú zapojení do rozhodovacieho procesu alebo definovania cieľov podniku	autonómne rozhodovanie vlastníkov/akcionárov
Právny základ v zákone	zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch	zákon č. 513/1991 Zb. obchodný zákonník

Zdroj: SBA, spracované na základe znenia právnych predpisov publikovaných v právnom a informačnom portáli Slov-lex

⁹GEJDOŠOVÁ, Slavomíra. *Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch*. 2018. Dostupné na: www.epi.sk

2.4 Príklady právnej úpravy sociálnych podnikov v iných krajinách

V tejto časti sa stručne zameriavame na problematiku vnútroštátnej legislatívy sociálneho podnikania a sociálnych podnikov vo vybraných európskych krajinách. V mnohých právnych úpravách jednotlivých štátov absentuje presná legálna definícia sociálneho podniku, sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania. Neznamená to však, že sa sociálne podniky v predmetných krajinách nevyskytujú a nevykonávajú podnikateľskú činnosť v oblasti sociálnej ekonomiky. Mnohé podniky, aj keď nemajú pridelený status sociálneho podniku, vykonávajú verejno- prospešnú činnosť v právnej forme ako združenie, nadácia, mimovládna organizácia, sociálne družstvo alebo aj ako spoločnosť s ručením obmedzeným.

Často dochádza k rozdrobenosti právnej úpravy týkajúcej sa sociálnych podnikov a sociálnej ekonomiky vo viacerých zákonoch. Podniky vyvíjajúce činnosť v sociálnej oblasti sa sami označujú ako sociálne podniky, pričom majú záujem získať oficiálny status sociálneho podniku, resp. registrovaného sociálneho podniku.

Česká republika

Aktuálne v právnom poriadku ČR nie je právne zakotvená legálna definícia sociálneho podnikania. Vláda ČR dňa 15.05.2017 schválila zámer prijať zákon o sociálnom podnikaní, s cieľom vytvoriť legislatívny rámec pre tvorbu právnej úpravy v oblasti sociálneho podnikania. Prijatie nového zákona o sociálnom podnikaní vyplýva z požiadaviek zainteresovaných subjektov, teda najmä existujúcich sociálnych podnikov, ale aj z požiadaviek finančných inštitúcií a ústredných orgánov štátnej správy, ktoré spolupracujú a podporujú podniky, ktoré sa označujú ako sociálne podniky. Nový zákon o sociálnom podniku by mal nadobudnúť účinnosť odo dňa 01.01.2020.

Čiastočná právna úprava pre podniky, ktoré spĺňali znaky sociálnych podnikov doteraz existovala napr. v zákone č. 90/2012 Sb. o obchodných spoločnostiach a družstvách, v občianskom zákonníku, v zákone č. 3/2002 Sb. o cirkvách a náboženských spoločnostiach.

Pripravovaný zákon by mal vo svojom znení, právne zakotviť definíciu sociálneho podniku a integračného sociálneho podniku ako statusu, ktorý bude môcť získať fyzická osoba podnikateľ alebo právnická osoba vyvíjajúca činnosť v oblasti sociálneho podnikania, po splnení zákonom určených podmienok. Ďalej by mal vo svojom obsahu upravovať podmienky získania statusu sociálneho podniku pre fyzické a právnické osoby. Budúci zákon by sa mal vzťahovať aj na obce, ktoré budú vyvíjať činnosť zameranú na sociálne podnikanie a zároveň spĺňať znaky sociálneho podniku.¹⁰

Cieľom navrhovaného zákona o sociálnom podniku je upraviť podmienky pre dlhodobu udržateľný rozvoj v oblasti sociálnych podnikov, ktoré budú plniť verejne prospešné funkcie pri súčasnom dosahovaní zisku. Obzvlášť dôležitú úlohu majú sociálne podniky plniť v oblasti začleňovania sociálne vylúčených osôb späť na trh práce, pričom za týmto účelom budú mať sociálne podniky prístup k vyhradeným verejným zákazkám a ďalším formám podpory.

¹⁰ Vláda schválila věcný záměr zákona o sociálním podnikání. 2017. In: Právní rozhledy č. 11, r. 2017. [online, 27.05.2019] Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

Podnik so statusom sociálny podnik bude podľa navrhovaného znenia zákona povinný dosahovať spoločensky prospešný cieľ, použiť viac ako polovicu dosiahnutého zisku na spoločensky prospešný účel, zohľadňovať environmentálne princípy, zverejňovať konečných vlastníkov a ďalšie. Integračný sociálny podnik okrem iného, bude musieť zamestnávať minimálne 30 % osôb zo znevýhodnených skupín, pričom takýmto zamestnancom bude povinný poskytovať psycho-sociálnu podporu.¹¹

Maďarsko

Pojem sociálneho podnikania nie je v Maďarsku ešte veľmi rozšírený. Termín sociálneho podnikania sa v Maďarsku do povedomia verejnosti dostal od druhej polovice 90. rokov. O zviditeľnenie predmetného pojmu sa zaslúžili predovšetkým medzinárodné organizácie vyvíjajúce činnosť v oblasti sociálnych podnikov a sociálneho podnikania. Pojem sociálny podnik je v posledných rokoch častejšie skloňovaný, no stále ostáva relatívne novým pojmom.

Základná právna úprava oblasti sociálneho podnikania sa nachádza v zákone o sociálnych družstvách z roku 2006.¹² V tomto právnom predpise absentuje všeobecná definícia sociálneho podniku.

Napriek vyššie uvedeným skutočnostiam v Maďarsku existujú podniky, ktoré sa zaoberajú sociálnou činnosťou. Najčastejšími právnymi formami podnikov zaoberajúcich sa sociálnym podnikaním v krajine sú: nadácie, združenia, neziskové organizácie a sociálne družstvá. Sociálne podniky však často čelia vážnym každodenným problémom. Problémy vznikajú v dôsledku nedostatočnej informovanosti o danej problematike, nepriaznivou hospodárskou situáciou v krajine, nedostatočným, resp. nepravidelným financovaním sociálnych podnikov, nedostatočnou podpornou infraštruktúrou a v neposlednom rade chýba jasná právna úprava sociálnych podnikov.¹³

Poľsko

Napriek tomu, že sociálne podniky v Poľsku majú viacero definícií, nemajú sociálne podniky špecifickú právnu formu. Jedna z definícií bola vytvorená počas prípravy zákona o sociálnych podnikoch (január 2015). V zmysle tejto definície sa za sociálny podnik považuje malý a stredný podnik, s akoukoľvek právnou formou, ktorý zamestnáva ľudí zo znevýhodnených skupín (najmenej 50 % zo všetkých pracovných miest musia byť obsadené osobami zo znevýhodnených skupín) alebo poskytuje služby vo verejnom záujme.

Najpreferovanejšou právnou formou sociálnych podnikov v Poľsku sú družstvá. Sociálne družstvo sa považuje za relatívne novú právnu formu, ktorá bola do právneho poriadku zaradená od roku 2006 zákonom o sociálnych družstvách. Z hľadiska veľkosti sú sociálne družstvá najčastejšie mikropodnikmi.

¹¹ *Zákon o sociálnom podniku*. 2019. In: Právní rozhledy č. 7, r. 2019. [online, 27.05.2019] Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

¹² Social Enterprise in Europe. Developing Legal Systems which Support Social Enterprise Growth. [online, 29.05.2019] Dostupné na: [http://providus.lv/article_files/3058/original/ESELA_Legal_Mapping_Publication_250915_\(3\)-1.pdf?1444030170](http://providus.lv/article_files/3058/original/ESELA_Legal_Mapping_Publication_250915_(3)-1.pdf?1444030170)

¹³ FEKETE G. Éva. *Social Enterprise in Hungary*. [online, 29.05.2019] Dostupné na: <https://www.iap-socent.be/sites/default/files/Hungary%20-%20Fekete%20et%20al.pdf>

Od roku 2008 začala poľská vláda s počiatočnými úkonmi k tvorbe zákona o podpore sociálneho podnikania a sociálneho hospodárstva. Predmetný návrh zákona odlišoval sociálne podniky od mimovládnych organizácií a podnikateľských subjektov pôsobiach v oblasti sociálneho podnikania. Žiadatelia o udelenie statusu sociálneho podniku po splnení podmienok mali byť zaradení v národnom registri vedenom vnútroštátnym súdom a po získaní statusu by sa stali členom Komory sociálnych podnikov. Táto komora mala predstavovať nezávislú zastupiteľskú inštitúciu. Návrh uvedeného zákona bol vypracovaný v roku 2013, avšak neprešiel celým legislatívnym procesom a teda nebol prijatý. V roku 2016 došlo k obnoveniu pracovnej skupiny k predmetnému zákonu, no doteraz nebol zákon publikovaný v zbierke zákonov.¹⁴

Poľská vláda od roku 2014 zaviedla Národný program rozvoja sociálneho hospodárstva (Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, KPRES), ide v podstate o súbor usmernení určujúcich smerovanie rozvoja sektora a navrhovania podporného mechanizmu. Sektor sociálnej ekonomiky v Poľsku čelí viacerým výzvam ako sú: vytvorenie presnej definície a legalizácie postavenia sociálneho podniku; zavedenie vhodných nástrojov a mechanizmov na podporu subjektov pôsobiach v oblasti sociálneho podnikania, vytvorenie podmienok pre sociálne podniky, ktoré by zjednodušili fungovanie a udržateľnosť podniku na trhu; vybudovanie udržateľného modelu vzájomnej spolupráce zainteresovaných subjektov v rámci sociálneho podnikania; a v neposlednom rade aj zvýšenie podpory a propagácie pojmu „sociálne podnikanie“ medzi širokou verejnosťou.¹⁵

Rakúsko

Právna úprava právnej formy sociálneho podniku sa v právnom poriadku Rakúska priamo nenachádza. Pojem sociálny podnik ako taký nie je výslovne upravený ani v právnej úprave obchodných spoločností. Najčastejšie preferované formy sociálnych podnikov sú: spoločnosť s ručením obmedzeným, združenie a družstvo. Tieto právne formy, ako formy sociálnych podnikov sa od klasických foriem odlišujú len charakterom činností, čím sa upriamujú na napĺňanie spoločensky prospešných cieľov.

Spoločnosť s ručením obmedzením v priestore sociálneho podnikania je spoločnosť založená s primárnym účelom dosahovať verejno-prospešný cieľ. Predmetná spoločnosť je založená ako bežná obchodná spoločnosť, pričom jej cieľom nie je primárne dosahovať zisk, ale plniť predovšetkým verejno-prospešný cieľ (resp. spoločensko-prospešný cieľ s pozitívnym sociálnym dosahom). Sociálne podniky v Rakúsku môžu za splnenia určitých podmienok získať daňové úľavy. Takéto sociálne podniky musia preukázať napĺňanie verejno-prospešného účelu, ako je napr. vykonávanie pracovnej integrácie znevýhodnených pracovníkov, poskytovanie sociálnych služieb alebo zapájanie zdravotne postihnutých osôb do rôznych činností.

Právna forma združenia (nem. Verein, ang. association) sociálneho podniku je menej orientovaná na trh ako vyššie uvedená spoločnosť s ručením obmedzeným. Podstatou združenia je predovšetkým demokratické riadenie a flexibilita členstva. Združenie je charakteristické tým, že funguje ako nezisková organizácia.

Ďalšou z foriem sociálneho podniku s dlhoročnou históriou v Rakúsku je družstvo. Táto právna forma ešte aj v súčasnosti má silné postavenie na trhu.

¹⁴ KOMUDA, Lukasz. [online, 30.05.2019] Dostupné na: <https://socialeconomy.pl/node/333>

¹⁵ CIBOR, Krzysztof. [online, 30.05.2019] Dostupné na: <https://socialeconomy.pl/node/312>

Hybridný charakter družstva z neho robí ideálnu právnu formu pre sociálny podnik, nakoľko spája prvky združenia založeného na členstve a prvky spoločnosti s ručením obmedzeným.¹⁶

V nižšie uvedenej tabuľke sa nachádzajú číselné údaje o špecifických právnych formách, ktoré vyvíjajú činnosť v oblasti sociálneho podnikania alebo sociálne podniky v strednej a východnej Európe. Údaje uvedené v tabuľke sú zhromaždené zo správ vypracovaných Európskou komisiou z obdobia rokov 2014 - 2016.

Tab. č. 4: Počet sociálnych podnikov v období 2014-2016 vo vybraných krajinách

	Právna forma							
	Špecializované podniky a družstvá pre osoby so zdravotným postihnutím	Mimovládne organizácie s ekonomickou aktivitou	Sociálne podniky	Združenia vzájomnej pomoci pre dôchodcov	Družstvá	Spoločnosť s ručením obmedzeným / neziskové organizácie so sociálnym zameraním	Verejnoprospešné organizácie a občianske združenia	Spolu
Bulharsko	125	85	0	0	251	0	0	461
Chorvátsko	0	4200	0	0	27	0	0	4227
Česká republika	0	0	0		0	90	74	164
Maďarsko	0	400	0	0	600	1600	0	2600
Poľsko	260	4500	0	0	195	0	0	4955
Rumunsko	372	4058	0	2780	0	0	0	7210
Slovinsko	142	831	56	0	0	0	0	1029
Slovensko	2571	1098	52 ¹⁷	0	0	0	0	3721
Spolu	3470	15172	98	2780	1073	1690	74	24357

Zdroj: STAICU, Daniela. *Policy framework and legal forms of social enterprise in Central and Eastern Europe*. 2017.¹⁸

¹⁶ ANASTASIADIS, Maria a kol. *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Country report Austria*. 2018.

¹⁷ Nakoľko v rokoch 2014 -2016 nemal sociálny podnik, ako taký, svoju legálnu definíciu, pravdepodobne pôjde (v našom ponímaní) o sociálne podniky v zmysle platného zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, v praxi vo forme napr. chránených dielní, družstiev a podobne

¹⁸ STAICU, Daniela. *Policy framework and legal forms of social enterprise in Central and Eastern Europe*. 2017. [online, 29.05.2019] Dostupné na: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/picbe.2017.11.issue-1/picbe-2017-0093/picbe-2017-0093.pdf>

3. Systém podpory sociálnych podnikov

Záujem o sociálne podnikanie v EÚ, ako aj na Slovensku narastá. Jednotlivé krajiny podporujú a rozvíjajú sektor sociálnej ekonomiky, čo poskytuje priestor pre budovanie konkurencieschopnosti a výkonnosti krajín. Rozvíjanie sektora sociálnej ekonomiky vo svojej podstate prepája politiku zamestnanosti, sociálnu pomoc a inklúziu, ako aj komunitný rozvoj na regionálnej a lokálnej úrovni.

Vytváranie priaznivého prostredia pre vznik, rozvoj a pôsobenie sociálnych podnikov v ekonomike je kľúčové z hľadiska naplňania primárnych cieľov v ekonomike (ide napríklad o znižovanie miery nezamestnanosti a chudoby v krajine, zvyšovanie sociálnej kohézie), ako aj z hľadiska dosiahnutia samotného rozvoja sociálnej ekonomiky za účelom inkluzívneho vytvárania pracovných miest a podpory trvalo udržateľného rozvoja, rozvoja sociálneho kapitálu a sociálnych inovácií.

Sektor sociálnej ekonomiky má vo svojej podstate predpoklady regionálneho a miestneho rozvoja. Sociálne podniky, tak ako ostatné trhové subjekty, čelia rôznorodým bariéram, ktoré sú v prípade sociálnych podnikov posilnené o špecifické oblasti (napríklad možné znevýhodnené postavenie na trhu v dôsledku zníženej produktivity). Prekážky sa týkajú vo všeobecnosti najmä právnych a regulačných rámcov, prístupu k finančným zdrojom, štruktúram na podporu podnikania a odbornej prípravy. V nadväznosti na existujúce prekážky vznikla potreba vytvorenia celkovej infraštruktúry subjektov sociálnej ekonomiky (OECD, 2013).

Vytváranie celistvého ekosystému, zahŕňajúceho rozmanité oblasti vrátane právneho rámca, ktorý zachytáva osobitosti a potreby sociálnych podnikov, spolu s prístupom na trh, podpornou infraštruktúrou v oblasti vzdelávania a zručností sa javia byť obzvlášť dôležitými prvkami, ktoré napomáhajú rozvoju sociálnych podnikov. Zároveň sa ukazuje, že sociálny kapitál, v podobe sietí a dynamických sociálnych vzťahov na rôznych úrovniach je rovnako dôležitým prvkom zakladania podnikov a môže smerovať aj k ich rozvoju (Lubelcová,).

Právny rámec zabezpečuje ukotvenie základného poslania sociálnych podnikov, ako aj oblastí, v ktorých tieto podniky pôsobia. Rozlišovanie sociálnych podnikov napomáha politickým tvorcom vo vytváraní osobitných rámcov, ktoré odzrkadľujú potreby sociálnych podnikov nevyhnutých na dosiahnutie vytýčených spoločenských cieľov. Rozvoj, ako aj celková udržateľnosť sociálnych podnikov sa nezaobíde bez vytvorenia podmienok priaznivých pre vstup sociálnych podnikov na trh. Opatrenia v tejto oblasti zahŕňajú nástroje súvisiace s procesom verejného obstarávania na rôznych úrovniach (národnej, regionálnej, miestnej úrovni), ako aj tvorbu podporných nástrojov určenú napríklad pre podporu manažérskych zručností v oblasti sociálneho podnikania. Finančný mechanizmus podpory sociálnych podnikov hrá rovnako dôležitú úlohu najmä v prvotných fázach životného cyklu sociálnych podnikov, pričom pre niektoré sociálne podniky môže zohrávať dôležitú úlohu počas celého životného cyklu. V tomto smere zohráva verejná podpora fundamentálnu úlohu a to najmä pre tie sociálne podniky, ktoré čelia mimoriadne zložitým výzvam (OECD 2017).

Na základe uvedených skutočností sa v podkapitole 3.1. až 3.5 hlbšie zameriavame na finančnú štruktúru pomoci sociálnym podnikom, ako aj podpornej infraštruktúry v oblasti prístupu k informáciám a vytváraniu a šíreniu vedomostí a zručností spojených so sociálnym podnikaním.

Z praktických skúseností je zrejmé, že sociálne podniky sa môžu zapájať aj do programov, ktoré im nie sú priamo určené. V nasledujúcej tabuľke poskytujeme súhrnne príklad schém podpory sociálnych podnikov (či už priamo alebo nepriamo cielených na sociálne podniky).

Tab. č. 5: Príklady priamej/nepriamej formy pomoci pre sociálne podniky na Slovensku

Druh podpory Slovensko*	Schémy špecificky cielené pre sociálne podniky
Podpora v začiatkovej fáze podnikania v (t. j. inkubátori, zdieľaný priestor fyzický/virtuálny, poradenstvo)	Impact Hub Bratislava (Social Business) Inkubátor Slovak Business Agency, RC SE, SBA - NPC na úrovni regiónov, Coworking
Rozvoj podnikania - Integrovaná podpora podnikania, poradenstvo	RC SE v spolupráci s ÚPSVaR, účelové programy SBA, ktoré nie sú priamo určené pre sociálne podniky ale po splnení určených kritérií je možné využiť ponúkané služby (akceleračný, stážový, inkubačný, rastový program, Front Office a Creative Point)
Rozvoj podnikania - Oblasť internacionalizácie	SBA, SARIO
Prístup k financiám	Špecificky cielené (zo zákona č. 112/2018), komerčné banky, finančné nástroje EÚ, finančná pomoc z tretieho sektora
Vzdelávanie a príprava v oblasti sociálneho podnikania	Rôzne univerzity, štátne inštitúcie, mimovládne organizácie, komunity atď.
Zvyšovanie povedomia; oceňovanie	RC SE, Únia klastrov Slovenska napr. bolo organizované podujatie: Príklady najlepšej praxe v sociálnom podnikaní; Ocenenie Impact Hub Bratislava v oblasti sociálnych podnikov.
Sieťovanie, zdieľanie vedomostí, vzájomné vzdelávanie	Napr. Fb - akadémia sociálnej ekonomiky; Fb- Priatelia sociálneho podnikania

Zdroj: SBA

* sociálne podniky čerpajú pomoc po splnení kritérií, určených jednotlivými inštitúciami, resp. po splnení podmienok určených v právnej legislatíve týkajúcej sa sociálnych podnikov na Slovensku.

3.1 Prístup k finančným zdrojom na úrovni EÚ

Európska únia sa dlhodobo zameriava na oblasť sociálneho hospodárstva a oblasť sociálnych inovácií. Vysoký záujem sa v tomto smere sústreďuje najmä na schopnosť sociálnych podnikov prispieť k rozvoju trvalých pracovných miest, sociálnej integrácii, zlepšovaniu sociálnych služieb, regionálnemu a miestnemu rozvoju. V posledných rokoch sa stalo sociálne podnikanie jednou z potenciálnych hybných síl stimulovania rastu a vysoko konkurencieschopného hospodárstva.¹⁹ Zároveň však vyvstala potreba osobitnej podpory pre socio-ekonomické subjekty a sociálne podniky vrátane podpory prostredníctvom verejného obstarávania a **prístupu k finančným zdrojom** (Oznámenie Komisie: Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest, 2012²⁰). Zdôraznila sa pozícia sociálnych podnikov z pohľadu kľúčových aktérov prinášajúcich najmä sociálne inovácie a inkluzívnosť. Na druhej strane vyvstala potreba ich zviditeľnenia (Oznámenie Komisie: Akt o jednotnom trhu II Spoločne za nový rast, 2012²¹). Ukázalo sa, že

¹⁹ Oznámenie Komisie: Akt o jednotnom trhu Dvanásť hybných síl podnecovania rastu a posilňovania dôvery „Spoločne za nový rast“, 2011

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0206>

²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0173>

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/ALL/?uri=CELEX:52012DC0573>

podniky v sektore sociálnej ekonomiky okrem vytvárania udržateľných pracovných miest, a podnecovania sociálneho začlenenia prispievajú aj k dosiahnutiu cieľov stratégie Európa 2020²². (Oznámenie Komisie: Akčný plán pre podnikanie 2020: Opätovné stimulovanie podnikateľského ducha v Európe, 2013). Pre naplnenie potenciálu sociálnych podnikov v oblasti sociálnych investícií vznikla zvýšená potreba podpory v rámci ich prístupu k finančným prostriedkom prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu (ESF) a zároveň tak podporovať budovanie kapacít vnútroštátnych a regionálnych orgánov na vykonávanie účinných politík vrátane rozvoja sociálneho podnikania. (Oznámenie Komisie K sociálnym investíciám do rastu a súdržnosti, 2013²³).

Európsky sociálny fond (ESF) je hlavným európskym nástrojom na podporu zamestnanosti a sociálnej kohézie, pričom je implementovaný v rámci členských krajín EÚ prostredníctvom operačných programov.

V programovom období rokov 2014 – 2020 je vyčlenená celková podpora v objeme 80 miliárd eur, ktorej cieľom je:

- zabezpečiť odbornú prípravu ľudí a pomoc pri ich opätovnom zamestnaní,
- podporiť sociálne začlenenie (napr. prostredníctvom Projektu Šanca pre všetkých, ktorý poskytuje podporu pre sociálne podniky, miestne partnerstvá a zameriava sa aj na začleňujúce prístupy),
- zlepšiť úroveň vzdelávania a odbornej prípravy,
- zlepšiť kvalitu verejných služieb.

Program EÚ v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI) je európsky finančný nástroj, ktorý riadi priamo Európska komisia. Od roku 2014 ho tvoria tri osi. Os PROGRESS je zameraná na podporu modernizácie politiky zamestnanosti a sociálnej politiky. Os EURES podporuje pracovnú mobilitu a os mikrofinancovania a sociálneho podnikania sa zameriava na podporu prístupu k mikrofinancovaniu a sociálnemu podnikaniu. Tento finančný nástroj prispieva k napĺňaniu stratégie Európa 2020 v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky. **Celkový rozpočet v programovom období 2014 – 2020 predstavuje 919 mil. eur,** pričom **pre OS Mikrofinancovanie a sociálne podnikanie je vyčlenených v programovom období približne 193 miliónov eur (t.j. približne 21 % z celkového vyčleneného rozpočtu).**

Obrázok č. 2: Orientačné vyčíslenie finančných prostriedkov z vyhradených prostriedkov EaSI

Zdroj: SBA, spracované na základe EK. EaSI: Nový zastrešujúci program EÚ v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky 2013

²² Najmä v oblasti zabezpečenia inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A52013DC0083>

Podpora prístupu k finančným zdrojom pre sociálne podniky sa realizuje prostredníctvom osi mikrofinancovania a sociálneho podnikania, ktorej osobitným cieľom je **zlepšiť prístupnosť a dostupnosť mikrofinancovania pre zraniteľné skupiny ľudí**, ktorí by chceli založiť alebo rozvinúť vlastný podnik alebo mikropodnik. Medzi ďalší osobitný cieľ patrí **budovanie inštitucionálnych kapacít poskytovateľov mikroúverov**, ako aj **podpora vytvárania sociálnych podnikov**, najmä prostredníctvom uľahčovania prístupu k financovaniu.²⁴

V rámci programu EaSI poverila Európska komisia EIF riadením týchto finančných nástrojov, pričom:

- **EaSI záruky** sa poskytujú za účelom zvýšenia prístupu financiám pre sociálne podniky a ich výzva je otvorená do roku 2023,
- **EaSI budovanie inštitucionálnej kapacity** sa realizuje za účelom vybudovania inštitucionálnej kapacity mikro úverového a sociálneho financovania prostredníctvom finančných sprostredkovateľov. Výzva je otvorená do roku 2023.
- **EaSI technická asistencia pre Mikrofinancovanie**²⁵ je program podporujúci inštitúcie mikrofinancovania za účelom budovania ich inštitucionálnej kapacity, pričom zahŕňa viaceré aktivity:
 - inštitucionálne hodnotenia a ratingy,
 - ciele školenia, ako aj školenia o Európskom kódexe dobrého správania pre poskytovanie mikroúverov,
 - helpdesk, workshopy a semináre zamerané na podporu zdieľania vedomostí.

Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii (EGF) spolu s ESF a EASI tvorí súbor programov EÚ na podporu zamestnanosti, sociálneho zabezpečenia a sociálneho začlenenia, ako aj pracovných podmienok v rokoch 2014 – 2020. Na rozdiel od Európskeho sociálneho fondu poskytuje EGF jednotlivým osobám jednorazovú individuálnu podporu, ktorá je časovo obmedzená.²⁶ Maximálny rozpočet fondu v programovom období 2014 – 2020 je v objeme 150 miliónov eur, pričom podpora môže byť poskytnutá za účelom pomoci pri hľadaní práce, pre účely kariérneho poradenstva, vzdelávania odbornej prípravy a rekvalifikácie, mentorstva a školenia alebo **za účelmi podnikania a založenia podniku**.

Európsky fond pre strategické investície (EFSD) je jadrom Investičného plánu pre Európu²⁷, ktorého cieľom je podpora dlhodobého hospodárskeho rastu a konkurencieschopnosti v Európskej únii. V decembri 2017 bola predĺžená činnosť EFSD do 31. decembra 2020 **s cieľovým objemom dodatočných investícií vo výške pol bilióna eur**. Zároveň sa týmto Nariadením o Európskom fonde pre strategické investičného poradenstva a Európskom portáli investičných projektov²⁸ **zvyšuje rozpočtová záruka EÚ na 26 miliárd eur a príspevok Európskej investičnej banky sa zvyšuje z 5 miliárd eur na 7,5 miliárd eur**.

²⁴ Európska komisia neposkytuje priame financovanie podnikateľom alebo sociálnym podnikom ale vybraným poskytovateľom mikroúverov a investorom do sociálnych podnikov v EÚ umožňuje zvýšiť objem pôžičiek.

Bližšie informácie na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1084&langId=sk>

²⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&newsId=9199&langId=en>

²⁶ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=326&langId=sk>

²⁷ Investičný plán pre Európu je zameraný na oživenie hospodárstva. Viac informácií na: https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-junckeplan_sk

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R1017&from=EN>

Podpora v rámci EFSI sa sústreďuje na investičné projekty, ako aj projekty zamerané na infraštruktúru v nasledujúcich oblastiach:

- udržateľná infraštruktúra vrátane digitalizácie, prepravy a energie,
- vzdelávanie, výskum, rozvoj a inovácie,
- obnoviteľné zdroje energie a efektívnosť zdrojov,
- podpora pre malé a stredné podniky.

EFSI podporuje sociálne podniky v ich začiatkových fázach, vo fáze rastu alebo v štádiu expanzie prostredníctvom novej formy kapitálových nástrojov (**Expansion and Growth Window** a Early Stage Window – InnovFin Equity), prostredníctvom ktorých sú poskytované investície podnikom za účelom podnecovania sociálneho vplyvu, cieľovania na sociálne podniky a podpory organizácií sociálneho sektora.

Kapitálové nástroje v oblasti rizikového kapitálu poskytované na podporu sociálnych podnikov zahŕňajú²⁹:

- **Sociálne inkubátory/akcelerátory** - poskytovanie množstva podnikateľskej podpory, ako aj služieb zameraných na pomoc v oblasti akcelerácie rastu a podpory zvýšenia prežitia sociálnych podnikov.
- **Anjeli v oblasti sociálneho podnikania** – zahŕňa investície popri existencii podnikateľských anjelov a fondoch podnikateľských anjelov vrátane súkromných individuálnych alebo investorov mimo inštitucionálnych, ktorí investujú do sociálnych podnikov v ich začiatkovej fáze, ako aj vo fáze expanzie a v štádiu rastu, ktorých hlavnou časťou podnikania je snaha o dosiahnutie spoločenského vplyvu.
- **Platby podľa výsledkov (schémy)** – podpora rozvoja trhu sociálnych dopadov v Európe.

Európsky fond regionálneho rozvoja je zameraný na posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v EÚ odstraňovaním nerovností medzi regiónmi v niekoľkých kľúčových oblastiach:

- inovácie a výskum,
- digitálna agenda,
- podpora malých a stredných podnikov
- nízkouhlíkové hospodárstvo.

Doplňkovou formou prístupu k finančným zdrojom sú **Granty EHP a Nórska**. Tieto finančné príspevky sú poskytované krajinám EÚ, ktorých HDP na jedného obyvateľa je nižší ako 90 % priemeru EÚ. Slovenská republika je prijímateľom od roku 2004, pričom projekty sú realizované v dvoch mechanizmoch (Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus) a **SR sa podieľa na financovaní programov 15 percentami**.

Finančné príspevky môžu byť alokované v rámci nasledovných prioritných oblastí:

- inovácie, výskum, vzdelávanie a konkurencieschopnosť,
- sociálna inklúzia, zamestnanosť mladých a odstraňovanie chudoby,
- životné prostredie, energia, zmena klímy a nízko uhlíkové hospodárstvo,
- kultúra, občianska spoločnosť, dobrá správa vecí verejných, základné práva a slobody,
- spravodlivosť a vnútorné záležitosti.³⁰

²⁹ https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-junker-plan/investment-plan-results/efsi-social-sector_en#socialimpactinvestments

³⁰ Memorandum o porozumení pri implementácii finančného mechanizmu EHP 2014 – 2021.

Z finančného mechanizmu EHP budú na Slovensku implementované v období 2014 – 2021 programy:

- Rozvoj obchodu, inovácií a malého a stredného podnikania,
- Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy,
- Podnikanie v oblasti kultúry, kultúrneho dedičstva,
- Cezhraničná spolupráca/Dobrá správa vecí verejných, zodpovedné inštitúcie, transparentnosť,
- Fond pre aktívne občianstvo,
- Fond pre bilaterálne vzťahy.

Z Nórskeho finančného mechanizmu budú na Slovensku implementované v období 2014 – 2021 programy:

- Rozvoj obchodu, inovácií a malého a stredného podnikania,
- Miestny rozvoj, odstraňovanie chudoby a inklúzia,
- Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy,
- Domáce a rodovo podmienené násilie,
- Sociálny dialóg a dôstojná práca,
- Fond pre bilaterálne vzťahy.

3.2 Prístup k finančným zdrojom na národnej úrovni Slovenska

Medzi hlavné bariéry rozvoja sociálnej ekonomiky na Slovensku patrila pred uplatnením zákona č. 112/2018 Z. z. (okrem iných identifikovaných) aj absencia finančnej pomoci na podporu aktivít sociálnej ekonomiky (MPSVaR).³¹ Vzhľadom na skutočnosť, že vo všeobecnosti sa sociálne podniky stretávajú v aplikačnej praxi s rôznymi prekážkami (napr. tržové získanie finančných prostriedkov³²; nevýhodná pozícia na trhu pri uprednostňovaní pozitívneho sociálneho vplyvu, resp. spoločenského prospechu pred prioritným dosiahnutím zisku; možná nižšia produktivita práce v integračných sociálnych podnikoch vyplývajúca zo znevýhodnenia zamestnancov, ktorá má za následok zníženie konkurencieschopnosti podniku v porovnaní s bežnými trhovými subjektmi, ktoré nezamestnávajú znevýhodnené alebo zraniteľné osoby, atď.)

V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti, ako aj na ďalšie skutočnosti, ktoré ovplyvňujú rozvoj sociálnych podnikov, boli preto tieto aspekty zohľadnené pri tvorbe zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, a to prostredníctvom poskytovania finančnej podpory vo forme kombinácie grantov a finančných nástrojov.

Sociálna ekonomika je postavená na troch pilieroch – legislatívne prostredie, poradenská infraštruktúra a **finančná podpora**. **Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch upravuje priamu a nepriamu formu podpory podnikov** v priestore sociálnej ekonomiky. Priama forma pomoci sa primárne dotýka investičnej a kompenzačnej pomoci. Nepriama podpora má podobu podpory dopytu formou odkúpenia servisných poukázok, obsahuje aj daňové úľavy a uplatnenie sociálneho hľadiska pri vyhradených zákazkách v procese verejného obstarávania.

³¹ Viac informácií k problematike na stránke MPSVaR:

<https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika/>

³² Vyplývajúce z vyššieho rizika, nižšej rentability vo vzťahu k finančným inštitúciám.

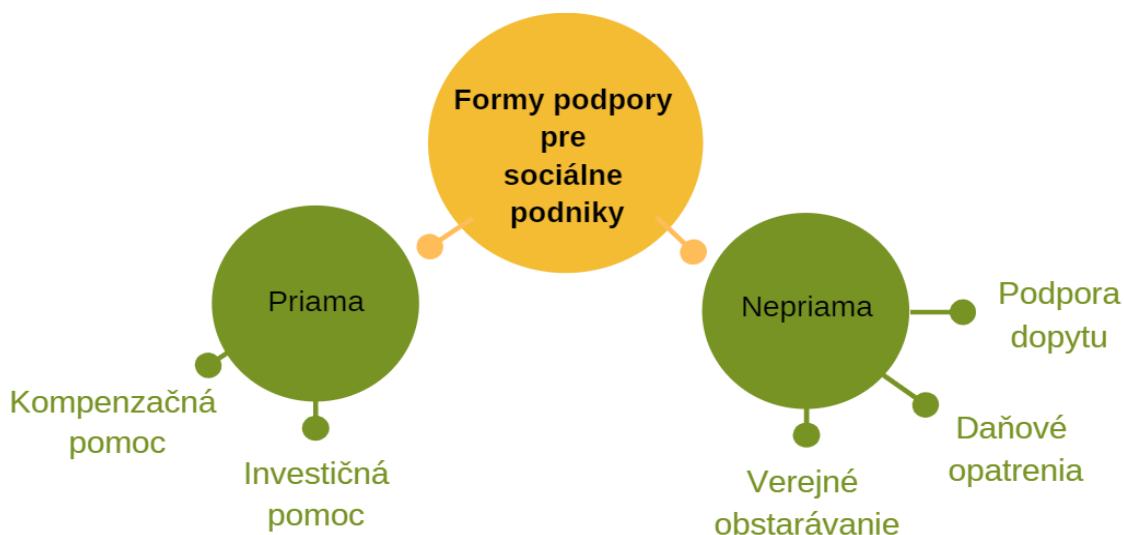
Z pohľadu priamej formy podpory registrovaným sociálnym podnikom (Schéma č. 2) sa investičná pomoc poskytuje za účelom podpory investícií alebo prípravy projektov a poradenských služieb súvisiacich s touto prípravou. Kompenzačnú pomoc je podľa zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch možné poskytnúť v širšom priestore sociálnej ekonomiky ak v dôsledku dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu je subjekt SE v znevýhodnení oproti subjektu, ktorý obdobnú činnosť vykonáva za účelom dosiahnutia zisku.³³

Investičná, ako aj kompenzačná pomoc sa poskytuje vo viacerých formách, pričom môže ísť o návratný finančný príspevok (pôžička, úver), nenávratný finančný príspevok (príspevky z európskych štrukturálnych a investičných fondov; dotácie) alebo o čiastočne vratný finančný príspevok (podmienený grant).

Nenávratné finančné príspevky a dotácie v rámci investičnej pomoci je možné poskytnúť len v prípade ak registrovaný sociálny podnik získal alebo má prísľub získania investičnej pomoci vo forme finančného nástroja alebo podmienečne vratného finančného príspevku. Sociálny podnik rovnako ako ostatné hospodárske subjekty pôsobí na trhu na strane ponuky tovarov a služieb a jeho fungovanie by nemalo byť plne závislé na grantoch, dotáciách či inej nenávratnej finančnej pomoci.

V nadväznosti na skúsenosti z minulosti je súčasná podoba podpory sociálnych podnikov v prípade akéhokoľvek nenávratného príspevku podmienená získaním návratnej pomoci. Týmto spôsobom by malo byť zaručené na jednej strane, že podnikateľský zámer registrovaného sociálneho podniku bude nezávisle posúdený na základe kritérií finančnej udržateľnosti a to za účelom posilnenia udržateľnosti podnikateľských zámerov, keď že vykonávanie hospodárskej činnosti (s cieľom dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu) súvisí s využívaním príjmov pochádzajúcich z trhových zdrojov. Na druhej strane sa má týmto spôsobom zabezpečiť vyššia miera efektívnosti poskytovania nenávratnej finančnej pomoci.

Schéma č. 2: **Formy podpory pomoci sociálnym podnikom**

Zdroj: SBA, spracované na základe zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

³³ Kompenzačné príspevky sa poskytujú integračnému podniku podľa § 53 písm. f) a g) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Podľa zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch sa pomoc na podporu dopytu uskutočňuje prostredníctvom odkúpenia servisných poukážok od registrovaného sociálneho podniku. Uvedený druh podpory by mal prinášať výhodu samotnému prijímateľovi, ktorý z dôvodu určitého znevýhodnenia môže servisnú poukážku získať za zvýhodnenú sumu, ako aj pre registrovaný sociálny podnik, od ktorého štát, obec, mesto alebo VÚC ako predajca poukážku odkúpi.³⁴ Zákon síce upravuje pomoc na podporu dopytu prostredníctvom servisných poukážok avšak v súčasnosti nie je možné uplatniť ich v praxi, pretože nie je dopracovaná metodika spôsobu ich použitia v aplikačnej praxi. Dňa 01.05.2019 nadobudla účinnosť **Vyhláška č. 115/2019 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravujúce servisné poukážky**, pričom kým zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch vo svojom texte definuje pojem, vyhláška upravuje technické parametre a podmienky použitia servisnej poukážky.

Servisná poukážka v zmysle ustanovenia § 23 zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch **má povahu ceniny, ktorá má nominálnu hodnotu na nej uvedenú.** Servisné poukážky vydáva ministerstvo práce. Ministerstvo práce zabezpečuje tlač, distribúciu, predaj, odkúpenie, spätný výkup, likvidáciu a správu zásob servisných poukážok, dozerá na ich ochranu a bezpečnosť a kontroluje nakladanie so servisnými poukážkami pri ich distribúcii, predaji, odkúpení, spätnom výkupe a likvidácii. Servisné poukážky sa vydávajú v nominálnej hodnote desať eur. Súčasťou vyhlášky sú aj prílohy, v ktorých je zobrazený vzhľad servisnej poukážky.

Predmetná vyhláška upravuje technické parametre, grafickú úpravu a vzhľad servisnej poukážky, ďalej vo svojom znení upravuje aj podmienky používania servisných poukážok, ktoré sú upravené v zákone č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. V zmysle § 2 ods. 1 vyhlášky servisná poukážka je určená na platbu:

- a) fyzickej osoby alebo právnickej osoby za službu starostlivosti o domácnosť a záhradu, ktorú poskytol registrovaný sociálny podnik,
- b) fyzickej osoby, ktorá má právoplatné rozhodnutie o odkázanosti na sociálnu službu podľa osobitného predpisu za službu, ktorú poskytol registrovaný sociálny podnik.

Registrované sociálne podniky by mali byť v rámci verejného obstarávania podporované prostredníctvom sociálneho hľadiska, ako aj cez zadávanie vyhradených zákaziek vo verejnom obstarávaní na účely plnenia povinného podielu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím. Prostredníctvom vyhradených zákaziek si môže zamestnávateľ (ak je verejným obstarávateľom alebo obstarávateľom) plniť povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu.

Medzi ďalšie podporné nástroje nepriamej formy pomoci registrovaným sociálnym podnikom, ktoré sú už využívané v praxi³⁵, patria daňové opatrenia. Z pohľadu daňových opatrení ide o využívanie úľavy na dani z príjmov.³⁶ Samotný zákon o sociálnej ekonomike

³⁴ Mészáros P. 2018. Sociálne podnikanie v kontexte zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Dostupné na: www.epi.sk

³⁵ s účinnosťou od 1.1.2019.

³⁶ V zmysle ustanovenia § 30d ods. 1 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov daňovník, ktorý je právnickou osobou a ktorý je verejnoprospešným podnikom podľa osobitného predpisu, si môže uplatniť nárok na úľavu na dani z hospodárskej činnosti vo výške percentuálneho vyjadrenia záväzku využitia zisku na dosiahnutie hlavného cieľa podľa osobitného predpisu za zdaňovacie obdobie, v ktorom k poslednému dňu zdaňovacieho obdobia má priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku.

a sociálnych podnikoch novelizoval zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov, pričom do znenia zákona o dani z pridanej hodnoty doplnil do ustanovenia § 27 ods. 2 upravujúci zníženú sadzbu dane na vybrané tovary a služby³⁷, ktoré v rámci aktivít sociálnej ekonomiky registrovaný sociálny podnik, ktorý 100 % svojho zisku po zdanení používa na dosiahnutie svojho hlavného cieľa, dodáva oprávnenému zákazníkovi, ak tým nedochádza k narušeniu hospodárskej súťaže nezlučiteľnému s vnútorným trhom, pričom oprávneným zákazníkom je osoba iná ako zdaniteľná osoba, ak je fyzickou osobou, subjektom sociálnej ekonomiky alebo subjektom verejnej správy.

Súčasná podoba zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch obsahuje aj viaceré opatrenia, ktoré sa týkajú zamedzenia možného zneužitia podpory, ktoré zahŕňajú mzdové stropy v rámci uplatňovania celkových mzdových nákladov v registrovaných sociálnych podnikoch, obmedzenie obchodovania so spriaznenými firmami, obmedzenia na nakladanie a prevod majetku získaného z verejných prostriedkov, stropy na úroky, ktoré presiahli základnú úrokovú sadzbu, atď.³⁸

Z pohľadu komerčných bánk má Slovenská sporiteľňa, a.s. ako jediná komerčná banka na Slovensku program na podporu začínajúcich podnikateľov a subjektov sociálnej ekonomiky. Sociálnym podnikom poskytuje nasledovné bankové produkty:

- Business účet bez poplatku za vedenie účtu,
- bezplatne majú podniky možnosť prekonzultovať podnikateľské plány so špecialistami banky,
- účelový splátkový úver pre začínajúcich podnikateľov
- povolené prečerpanie pre začínajúcich podnikateľov
- od 1.2.2018 poskytuje Slovenská sporiteľňa okrem investičného úveru, povoleného prečerpania a lízingu aj úvery s portfóliovou zárukou, ktoré sú podporované EK.

Finančnú pomoc vo forme úverov pre sociálne podniky poskytujú od 700 eur do 50 000 eur, pričom v niektorých prípadoch môže ísť aj o vyšší objem finančných prostriedkov.

Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou EaSI – Microfinance na podporu mikropodnikateľov a začínajúcich podnikateľov umožňuje získať investičné a prevádzkové úvery pre mikropodnikateľov a začínajúcich podnikateľov v objeme 20 mil. Eur do konca roka 2020.

3.3 Prístup k informáciám a siet'ovanie sociálnych podnikov

Sociálne vzťahy a sociálne siete môžu byť kľúčovým fenoménom pri vytváraní udržateľných komunit a lokálnych spoločenstiev, v ktorých pôsobia sociálne podniky (Lubelcová). Zdieľanie spoločnej identity spolu s vytváraním vzájomnej dôvery a interakcie je užitočné pri budovaní sociálneho kapitálu aj na úrovni inštitucionálnej a formálnej organizovanosti, ktorej očakávaným prínosom je budovanie všeobecnej spoločenskej dôvery, ako aj budovanie prostredia, v ktorom dochádza k rozvoju sociálnych interakcií a medzirezortných aktivít.

³⁷ Tovary sú uvedené v prílohe č. 7 a služby sú uvedené v prílohe č. 7a zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov.

³⁸ ustanovenie § 24 zákona č. 112/2018 Z. z. upravuje povinnosti a obmedzenia registrovaného sociálneho podniku pri poskytnutí podpory

V roku 2018 bol implementovaný Národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky (ďalej len „NP ISE“), v rámci ktorého je cieľom vytvoriť a pilotne overiť fungovanie podpornej infraštruktúry pre sociálnu ekonomiku, a to prostredníctvom Centrálnej koordinačnej jednotky sociálnej ekonomiky a Regionálnych centier sociálnej ekonomiky. NP ISE bol implementovaný prostredníctvom Implementačnej agentúry MPSVR SR a v nadväznosti na vytýčené ciele je na Slovensku vytváraná podporná infraštruktúra pre sociálnu ekonomiku vrátane vytvárania regionálnych centier sociálnej ekonomiky. **Dôležitou súčasťou projektu je mediálna kampaň, zameraná na osvetu a sociálny rozmer v podnikaní.**

Schéma č. 3: Organizačná štruktúra Národného projektu Inštitút sociálnej ekonomiky

Zdroj: SBA, spracované na základe podujatia s názvom „Príklady najlepšej praxe v sociálnom podnikaní“

Okrem vyššie uvedeného zamerania NP ISE, je projekt zameraný aj na nasledovné aktivity:

- vyhľadávanie potenciálnych záujemcov o založenie sociálnych podnikov podľa zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ich vedenie a podpora,
- organizáciu odborných celoslovenských konferencií,
- vznik a priebežnú aktualizáciu webového sídla obsahujúce komplexné informácie o podpore subjektov sociálnej ekonomiky,
- prezentácia príkladov dobrej praxe o fungovaní subjektov sociálnej ekonomiky v SR a v zahraničí.³⁹

Regionálne centrá sociálnej ekonomiky (RC SE)

Úlohou regionálnych centier sociálnej ekonomiky je zabezpečiť bezplatné poskytovanie informácií verejnosti súvisiacich so sociálnym podnikaním, objasniť pravidlá fungovania sociálnych podnikov a podporiť záujem verejnosti o ich založenie. Regionálne centrá sociálnej ekonomiky by mali vzniknúť v každom krajskom meste. V roku 2018 sa podarilo spustiť a rozbehnúť štyri regionálne centrá SE (v Banskej Bystrici, Košiciach, Prešove a Nitre). Účelom ich zriadenia v lokálnom prostredí je aj zvýšenie regionálnej zamestnanosti a jej udržateľnosti. Zároveň RC SE majú poskytovať bezplatne poradenstvo (projektové, právne a ekonomické), ako aj pomoc pri realizácii verejného obstarávania.

³⁹ prevzaté zo stránky IA MPSVR SR, dostupné na:

<https://www.ia.gov.sk/sk/narodne-projekty/narodny-projekt-institut-socialnej-ekonomiky/o-projekte-npise>

Schéma č. 4: Činnosti Regionálneho centra sociálnej ekonomiky

Zdroj: SBA, spracované na základe podujatia s názvom „Príklady najlepšej praxe v sociálnom podnikaní“

Zhrnutie

Rozvoj sociálnej ekonomiky je predpokladaný z hľadiska vzniku obecných sociálnych podnikov, transformácie chránených dielní na registrované sociálne podniky, ako aj z hľadiska vzniku podnikov sociálneho bývania, kde existuje priestor zapojenia podnikov integračného charakteru z pohľadu celkového ekosystému. V rámci opatrení, ktoré by mohli napomôcť k rozvoju sociálnej ekonomiky patrí najmä verejné obstarávanie.

Riziká spojené so sociálnym podnikaním možno vnímať z pohľadu nedostatočnej kapacity v oblasti prieskumu trhu, vytvorení podnikateľského plánu, zabezpečenia rastu a udržateľnosti samotných podnikov. Spôsobom akým sa dá predchádzať spomínaným rizikám sú práve RC SE, ktoré poskytujú informácie v tejto oblasti a pomáhajú hľadať možné riešenia. V tejto súvislosti je dôležité aby záujemcovia nadobudli aj podnikateľské zručnosti.

3.4 Prístup k vzdelávaniu a príprave vzdelávania v oblasti sociálneho podnikania

Komplexná podpora sociálnych podnikov by mala z dlhodobého hľadiska brať do úvahy podporu v oblasti rozvoja vzdelávania a zručností.⁴⁰ V sektore sociálnej ekonomiky je ľudský kapitál a jeho rozvoj jeden z najdôležitejších. Táto skutočnosť vyplýva najmä z potenciálu sociálneho podnikania pre napĺňanie priorít v oblasti inteligentného a udržateľného rastu podporujúceho inklúziu a rozvíjanie vzdelávania a odbornej prípravy (Korimová, 2014). Zavádzanie vzdelávacích programov v aplikačnej praxi, ako aj programov a odborov na úrovni vysokoškolského vzdelávania podporuje úspešné etablovanie sociálnych podnikov a rozvoj sektora sociálnej ekonomiky.

Z pohľadu aplikačnej praxe **Green Foundation spolu so Slovenskou sporiteľňou a Nadáciou Slovenskej sporiteľne** sú zakladajúcimi členmi **Akadémie sociálnej ekonomiky**, pričom ich zámerom je podpora rozvoja sociálneho podnikania na Slovensku,

⁴⁰ Vzdelávanie a zručnosti v prípade sociálnych podnikov je potrebné budovať (OECD 2015 Building enabling ecosystems for social enterprises) <http://www.oecd.org/cfe/leed/CBS-ecosystem-22-23-Apr15-Sum-report.pdf>

ako aj poskytovanie pomoci sociálnym podnikom.⁴¹ Hlavným poslaním je vzdelávanie subjektov pôsobiacich v sektore sociálnej ekonomiky v oblasti podnikania so spoločensko-prospešným presahom, ako aj získanie podnikateľských zručností pre získanie prístupu k ďalším zdrojom financovania. Pre cieľovú skupinu poskytujú vzdelávanie v rámci uceleného vzdelávacieho programu, ktorý je rozdelený na tri časti („Online kurz“, „Workshopy“ a „Target Inkubátor“). Po registrácii na stránke Akadémie sociálneho podnikania je možné absolvovať *Online kurz*, ktorý vzdeláva subjekty sociálnej ekonomiky v základných témach spojených so sociálnym podnikaním (definovanie sociálneho podnikania, možnosti podnikania, zostavenie podnikateľského zámeru, financovanie sociálneho podnikania a oblasť spoločenského dopadu). Na stránke sa môžu záujemcovia zaregistrovať na *Workshopy*, sprevádzané expertmi z praxe, ktoré sú zamerané na osvojenie si praktických zručností. *Workshopy* sú realizované tematicky (napr. môže ísť napríklad o oblasť financovania a marketingu) a zároveň sú Workshopy realizované vo viacerých regiónoch Slovenska.

Z identifikovaných vnímaných bariér v rámci uskutočnených hĺbkových rozhovorov (kapitola č. 4) bola **problematickou oblasť manažmentu sociálneho podnikania**. Rozdielom manažmentu sociálneho podnikania v porovnaní s bežným manažmentom spočíva v „kvalitatívnej osobnostnej zmene“. V manažmente sociálneho podnikania je požadovaná vysoká úroveň ľudského kapitálu z pohľadu sociálnej, emocionálnej a morálnej vybavenosti jednotlivcov. (Martinkovičová, 2014). V posledných dekádach dochádza k rozvoju študijných odborov, ako aj vzdelávacích programov týkajúcich sa sociálneho podnikania predovšetkým zameraných na simulovanie, modelovanie situácií, ktorých zámerom je osvojenie si primeraných reakcií v aplikačnej praxi.

Z pohľadu výučby v oblasti sociálnych podnikov sa napr. na **Ekonomickej Univerzite** v Bratislave na Národohospodárskej Fakulte realizuje výučba predmetu ***Sociálne podnikanie***. Vzdelávanie v oblasti sociálnej ekonomiky je zamerané na teoretické východiská najmä v oblasti cieľov a úloh sociálnej ekonomiky s prepojením na aktuálnosť trendov v sociálnom podnikaní na úrovni EÚ. V rámci vyučovaného predmetu sa kladie dôraz na manažment v sociálnom podnikaní, ako aj na oblasť marketingu. Aj na **ekonomickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici** sa realizuje výučba predmetu ***Sociálne podnikanie***. Predmet je zameraný na osvojenie si teoretických vedomostí zo sociálnej ekonomiky a manažmentu a problematiky sociálneho podnikania ako špecifického typu podnikania. Zároveň je vyučovaný predmet zameraný na posudzovanie vývojových trendov v oblasti sociálneho podnikania doma i v zahraničí na makro a mikro úrovni. Absolventi daného predmetu sú schopní vytvoriť koncepčné a realizačné podklady pre sociálne podniky rôznych typov a foriem na nižšej a strednej úrovni manažmentu.⁴²

Najlepším spôsobom ako budovať spomínané zručnosti a zabezpečiť proces vzdelávania je prostredníctvom vzájomnej spolupráce politických tvorcov s tretím sektorom, resp. so sociálnymi podnikmi. Proces môže prebiehať na rôznych úrovniach (na medzinárodnej, národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni) a to najmä za účelom zníženia asymetrie v oblasti informovanosti a podpory efektívnejšej politiky v kontexte rozvoja sociálnych podnikov a ich udržateľnosti.

⁴¹ Viac informácií na: <https://www.akademiase.sk/>

⁴² <http://www.ef.umb.sk/index.asp?pid=1730&uid=166>

Dobрым príkladom v oblasti vzdelávania, prípravy znevýhodnených osôb⁴³ na otvorený trh práce, ako aj v oblasti spolupráce s verejnými inštitúciami je **Projekt Človek v ohrození**, ktorý sa radí medzi inovatívne projekty, a ktorý priamo spolupracuje so zamestnávateľmi.⁴⁴ Pozitívom je, že projekt berie do úvahy potreby konkrétnych zamestnávateľov a je aplikovateľný na akýkoľvek typ podniku. Ich snahou je dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť.

V rámci projektu sú pripravované rôzne školenia, počas ktorých majú klienti možnosť zlepšiť, resp. osvojiť si zručnosti potrebné na dosiahnutie konkrétnych pracovných výkonov. Projekt Človek v ohrození spolupracuje s rôznymi pracovnými agentúrami. Klientov v rámci prípravy na pohovor vzdelávajú aj v oblasti vystupovania a prezentovania. Počas celého procesu hľadania práce, ako aj po úspešnej adaptácii na otvorenom trhu práce klienti spolupracujú so sociálnymi pracovníčkami, ktoré im kontinuálne pomáhajú v rámci pracovného, ako súkromného života vysporiadať sa s rôznymi problémami.

Na základe jedného modelu, ktorý je aplikovaný v piatich komunitných centrách sú poskytované nasledovné služby a intervencie:

- pracovné a kariérne poradenstvo pre nezamestnaných a mládež v riziku vzniku nezamestnanosti,
- nízko prahový program pre deti a mládež,
- vzdelávacie aktivity a doučovanie,
- komunitné aktivity,
- poradenstvo inštitúciám, školám a samosprávam pri vytváraní inkluzívnych programov.⁴⁵
-

Poradenstvo poskytujú na rôznych úrovniach, rôznym inštitúciám, pri vytváraní inkluzívnych programov, pričom ich snahou je ovplyvňovanie verejnej politiky v oblasti sociálnej a pracovnej integrácie.

3.5 Prístup k zručnostiam na úrovni poskytovaných programov Slovak Business Agency

Na dlhodobú udržateľnosť podnikov vplyvajú aj podnikateľské zručnosti. Prístup k podpore v oblasti podnikania a poradenstva je obzvlášť významný pre podniky z radov nedostatočne zastúpených alebo z radov znevýhodnených skupín. Slovak Business Agency (SBA) ponúka účelové programy v rámci aktivít národných projektov NPC Bratislava II a NPC v regiónoch.

V rámci národných podnikateľských centier (NPC) poskytuje SBA viacero programov, ktoré nie sú priamo určené pre sociálne podniky ale po splnení základných podmienok, ktoré sú stanovené pre subjekty spĺňajúce kritériá veľkostnej kategórie MSP⁴⁶, môžu využiť širokú škálu poskytovaných služieb v rámci účelových programov⁴⁷. Môže ísť napríklad o využitie

⁴³ Projekt sa zameriava na vylúčené rómske lokality na území SR, v ktorých je koncentrovaná vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti, nízka úroveň vzdelania a nevyhovujúce podmienky bývania.

⁴⁴ Na Slovensku existuje viacero príkladov v oblasti spolupráce s verejnými inštitúciami. Projekt Človek v ohrození bol vybraný na základe vopred stanovených kritérií, ktoré sa týkali najmä udržateľnosti konceptu, prenesenosti do viacerých lokalít a inovatívnosti z pohľadu riešeného projektu.

⁴⁵ <https://clovekvohrozeni.sk/co-robime/programy-socialnej-integracie/>

⁴⁶ Pričom za subjekt veľkostnej kategórie MSP sa rozumejú podnikateľské subjekty, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrát nepresahuje 50 miliónov Eur a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov Eur.

⁴⁷ ide o: Akceleračný program, Stážový program, Inkubačný program, Rastový program, Front Office a Creative point. Viac informácií na: <http://www.sbagency.sk/narodny-projekt-npc-v-regionoch-0#.XP-yO4gzZaR>.

nasledovných služieb: odborné skupinové činnosti, workshopy, konferencie, poskytovanie krátkodobého i dlhodobého individuálneho poradenstva, pobyty v klasickom, alebo virtuálnom podnikateľskom inkubátore, účasť na odborných podujatiach a stážových pobytoch v zahraničí a iné.

V rámci účelu sa ďalej zameriavame vybranými službami z pohľadu jednotlivých programov, ktoré nie sú priamo určené pre sociálne podniky, ale po splnení stanovených základných podmienok môžu služby využívať a zvýšiť tak mieru prežitia, rozvoja a udržateľnosti sociálnych podnikov.⁴⁸

Poradenstvo krátkodobé individuálne poradenstvo dlhodobé i skupinové poradenstvo

Krátkodobé individuálne poradenstvo formou priamej konzultácie (fyzicky) ale tiež aj elektronickou formou, ktoré sa realizujú s odborníkmi a expertmi spolupracujúcich s NPC. Tento druh podpory je primárne zacielený na budovanie vzťahu k podnikaniu, zvyšovanie motivácie pre vstup do podnikania, ako aj na rozvoj podnikateľských zručností (v rámci akceleračného programu) a podporu potenciálneho rastu, inovovania a rozširovania podnikania a trhového podielu (v rámci rastového programu). Odborné poradenstvo je okrem odborných konzultácií poskytované aj vo forme tzv. mentoringu, lektoringu, a koučingu

Dlhodobé individuálne poradenstvo v rámci rastového programu je zamerané na komplexné riešenie individuálnych problémov a dlhodobých potrieb podnikov strategického charakteru najmä v tematických oblastiach. Dominantnými tematickými oblasťami sú najmä marketing, financie, legislatíva týkajúca sa oblasti podnikania a manažment. Poradenstvo sa realizuje formou opakovaných konzultácií. Podniky sa na dlhodobé individuálne odborné poradenstvo budú prihlasovať prostredníctvom výzvy zverejnenej na webovej stránke NPC. Špeciálny formulár bude dostupný na webovom sídle NPC. Pre oprávnené podniky bude k dispozícii 80 hodín v priebehu 1 roka od dátumu schválenia pomoci. Po jeho uplynutí môže byť tomu istému sociálnemu podniku chválených ďalších max. 40 konzultačných hodín pre ďalší rok.

Skupinové odborné poradenstvo je realizované v uzavretých skupinách, pričom sú stanovené maximálne kapacity na jednotlivé odborné poradenstvo. Pre realizáciu skupinového odborného je opäť potrebné, aby sa prihlásili prostredníctvom svojho identifikačného kódu podobne ako v prípade krátkodobého individuálneho poradenstva. Podmienkou skupinového poradenstva je účasť max. 3 osôb uvedených v žiadosti. V prípade zvýšeného záujmu o skupinové poradenstvo Pre oprávnených klientov NPC je počas celého trvania poradenstva naplánovaných 6 (2-hodinových) prednášok, odborných seminárov a workshopov v každom regióne. Aktivity môžu byť tiež realizované spôsobom video konferencií.

Inkubátor - fyzické/virtuálne členstvo

V rámci Inkubačného programu sa poskytujú komplexné služby, ktorých cieľom je podporiť začínajúce MSP a zvýšiť ich mieru prežitia, ako aj zvýšiť ich konkurencieschopnosť na trhu. Fyzické členstvo v sebe zahŕňa využívanie kancelárskych priestorov v inkubátore, ako aj individuálne odborné poradenstvo, v rámci ktorého môže inkubovaný podnikateľ požiadať o individuálne poradenstvo z podnikateľských oblastí, ktoré súvisia s jeho individuálnymi potrebami. Súčasťou fyzického členstva sú aj networkingové stretnutia realizovaných prostredníctvom vzdelávacích podujatí v stanovenom rozsahu,

⁴⁸ Podniky sa v prípade záujmu využitia príslušnej služby prihlasujú na základe výzvy zverejnenej na webovej stránke NPC.

ktorých cieľom je vytvoriť pre inkubovaných podnikateľov možnosti nadviazania kontaktov v rámci potenciálnych obchodných partnerov, investorov. Zároveň ide aj o vzdelávanie v podnikateľských zručnostiach. Virtuálne členstvo v sebe zahŕňa využívanie virtuálnych priestorov v inkubátore. Virtuálne členstvo je vhodné pre podnikateľov, ktorí nepotrebujú fyzické priestorové riešenie počas doby inkubovania a majú záujem o využívanie služieb online. Virtuálne členstvo ďalej umožňuje využívať rovnako ako v prípade fyzického členstva individuálne poradenstvo a networkingové stretnutia.

Stážové pobyty a účasť na medzinárodných odborných podujatiach

Podniky sa môžu prostredníctvom Stážového programu zúčastňovať stážových programov za účelom získania prístupu k informáciám a skúsenostiam s podnikaním na jednotnom trhu EÚ, alebo trhoch tretích krajín pre zvýšenie ich konkurencieschopnosti a rastu. Služby a aktivity sú zamerané na **stážové pobyty v zahraničí**, ktoré zahŕňajú pred odletovú prípravu a stážový pobyt vo vybranej krajine s maximálne stanovenou dĺžkou pobytu. Ďalej ide o **kombinované stážové pobyty**, ktoré sú zamerané na účasť v inkubátore, pred odletovej prípravy, odborné individuálne poradenstvo a účasť na vzdelávacom podujatí, zahraničnej stáži. Ale ide aj o aktivity týkajúce sa **účasti na medzinárodných odborných podujatiach**.

4. Príklady dobrej praxe sociálnych podnikov doma i v zahraničí

V kapitole 4 sme vybrali inšpiratívne príklady sociálnych podnikov aplikačnej praxe, ktoré môžu slúžiť ako inšpirácia pre ďalšie podniky, ktoré pôsobia v sociálnej ekonomike. Rovnako však môžu byť podnetné pre podniky, ktoré sa rozhodujú či sa stanú v blízkej budúcnosti subjektom sociálnej ekonomiky.

Zámerom bolo vybrať príklady takých sociálnych podnikov, ktorých koncept je udržateľný z dlhodobého hľadiska. Okrem kritéria udržateľnosti sme sa zamerali na kritérium pracovnej integrácie, prostredníctvom ktorej vybrané sociálne podniky napomáhajú k zmierňovaniu regionálnych rozdielov. Rovnako dôležitým kritériom bolo vzdelávanie vo vzťahu k napĺňaniu celkovej udržateľnosti podniku.

Výsledkom stretnutia výberu je sumarizácia radu úspešne etablovaných sociálnych podnikov z regiónov Slovenska.

WASCO Valaská

Príbeh sociálneho podniku WASCO je inšpiratívny z viacerých hľadísk. Pracovňu WASCO sme osobne navštívili v obci Valaská v novembri 2018. V tomto čase, síce už bol podnik úspešne etablovaný, avšak ešte nespĺňal všetky náležité podmienky potrebné pre registráciu. V marci 2019 v rámci plánovaného opakovaného stretnutia vo Valaskej sa nám podarilo zachytiť ich úspešný prechod na registrovaný sociálny podnik.

Základné informácie

Sociálny podnik WASCO (pracovňa) bol založený v roku 2014. Motiváciou pre vznik takého to typu podniku boli najmä zahraničné skúsenosti pána Maka (zakladateľa WASCO), ktoré nadobudol počas absolvovania stáží v Európe, ako aj v Amerike. Jeho **základnou víziou** v roku 2004 bolo: „**vytvoriť model, ktorý bude samo udržateľný, efektívny aj z pohľadu prenesenia do ďalších lokalít, a ktorý bude zmierňovať hospodárske a sociálne rozdiely v jednotlivých lokalitách.**“ Na prvotnú investíciu v podobe kúpy priestorov získali finančné prostriedky najmä zo zahraničia a v roku 2011 bola prvýkrát zrekonštruovaná budova, v ktorej od roku 2014 fungujú. V súčasnosti navýšili kapacitu zamestnancov, ako aj samotnú kapacitu pracovne a dnes sa pohybujú na úrovni výkonu stredného stupňa pracovní (cca 1600 kg denná kapacita).

Pracovná integrácia

Podnik poskytuje pracovné príležitosti znevýhodneným a zraniteľným osobám (napr. dlhodobo nezamestnaným osobám, ženám po materskej, osamelým matkám s deťmi, zdravotne znevýhodneným, etnikum atď.). Práca s marginalizovanými osobami má svoje špecifiká. Úroveň ľudského kapitálu sa buduje postupne a vyžaduje si osobitný prístup. Kľúčovou v tomto smere je práca so znevýhodnenými a zraniteľnými osobami, pričom podľa slov pána Maka medzi najdôležitejšie patrí „**vybudovanie dôvery.**“ V podniku WASCO si sami **školia pracovníkov**, pričom v rámci štruktúry podniku **môžu kariérne rásť** a prepracovať sa **na úroveň stredného manažmentu.**

Odberatelia

Medzi odberateľov podniku WASCO patria rôzne **inštitúcie z iných regiónov za účelom podpory podnikovej stratégie – „aby v ostatných pracovniach z regiónu neprichádzali zamestnanci o pracovné uplatnenie.“** Ich odberateľmi sú napríklad rôzne reštaurácie, domovy sociálnych služieb, štátne inštitúcie a svoje služby poskytovali aj prezidentskému palácu.

Kvalita produktov

V rámci sledovania kvality produktov realizujú v súčasnosti trojstupňovú kontrolu (na úrovni zamestnancov, stredného manažmentu a vedú aj videozáznam pre zefektívnenie času potrebného na vykonanie kontroly. Pred tým viedli internú kontrolu kvality prostredníctvom kartičiek kvality.

Udržateľnosť

Na rozdiel od ostatných foriem podnikania, sociálnym podnikom vzniká potreba **dosiahnuť rovnováhu medzi finančnou udržateľnosťou a maximalizáciou sociálneho vplyvu.** Z hľadiska finančnej udržateľnosti si preto sociálne podnikanie vyžaduje aktívne hľadanie finančných zdrojov, ktoré aj vďaka vysokej úrovni manažmentu a vynaloženému úsiliu pracovňa WASCO nachádza. Registrácia sociálnych podnikov umožňuje využívať výhody sociálneho podniku a napomáha k dosiahnutiu finančnej udržateľnosti.

Registrácia

Pracovňa WASCO je už registrovaná od 1.6.2019.

Plány do budúcnosti

V súčasnosti vyvíjajú úsilie na zastabilizovanie prevádzky a **vybudovanie sociálneho bývania** pre zamestnancov, **aby „cítili z našej strany oporu.“** Pracovňa má vybudovaný aj sociálny fond, prostredníctvom ktorého sa snažia pomáhať svojim zamestnancom v rôznych ťažkých životných situáciách (náklady spojené na pohreb v rodine atď.). Vo svojom novom logu sa uvádza „vežička“, ktorá skutočne existuje, a ktorá má symbolizovať budúci plán realizácie. V jej priestore chcú v budúcnosti vybudovať ubytovanie s komerčným využitím.

Odporúčania

Podľa pána Maka by mal mať každý sociálny podnik určené „minimálne štandardy v oblasti práce so skupinou znevýhodnených a zraniteľných osôb, resp. zamestnancov.“ Uviedol, že podniky, ktoré uvažujú stať sa registrovanými sociálnymi podnikmi, by mali myslieť aj na finančnú rezervu, ktorá umožňuje pripraviť sa a prekonať nepredvídateľné okolnosti, ktoré sa môžu časom vyskytnúť tak, ako v bežnom podnikaní. Ďalej podľa pána Maka patrí medzi ďalšie z rozhodujúcich faktorov úspešnosti existencie a rozvoja sociálnych podnikov kvalita stredného manažmentu. Z hľadiska ďalších odporúčaní do budúcnosti uviedol aj vytváranie asociácií sociálnych podnikov, ktoré by mohli vplývať na presadzovanie legislatívnych zmien.

Bližšie informácie:

Wasco
Strojárska 10
973 36 Valaská

Telefón: +421 918 582 272
email: info@wasco.sk

BIVIO

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike ZPMP v SR) patrí medzi najväčšie občianske združenia na Slovensku. Jeho história sa datuje od roku 1980 a v súčasnosti má vyše 10 000 členov združených v miestnych organizáciách vo všetkých regiónoch. Združenie vybudovalo rehabilitačno-vzdelávacie centrum BIVIO, ktoré je v súčasnosti registrovaným sociálnym podnikom. Osobne sme ho navštívili v apríli 2019. Hĺbkový rozhovor sme viedli s pánom Mgr. Mariánom Horaničom (zástupcom riaditeľky, pani PhDr. Ivety Mišovej).

Základné informácie

Registrovaný sociálny podnik BIVIO realizuje svoje aktivity od novembra 2018. Vzhľadom na to, že uskutočňuje svoje aktivity relatívne krátky čas, nachádza sa v štádiu „budovania klientely a implementácie vlastnej marketingovej stratégie“. V súčasnosti disponujú zastabilizovaným pracovným tímom. Dôvodom pre vznik a registráciu sociálneho podniku bola predovšetkým motivácia **prispiet' k riešeniu problému zamestnávania ľudí s mentálnym postihnutím**. Po analyzovaní problematiky *„sme prišli na to, že ani odborné školy ani učilišťa neposkytujú dostatočné možnosti pre ľudí s mentálnym postihnutím získať praktické pracovné zručnosti“*. Na základe tejto skutočnosti sa rozhodli **založiť školiace (vzdelávacie) stredisko, v ktorom by mentálne postihnuté osoby mali priestor získať praktické pracovné zručnosti**. Na druhej strane pri zakladaní podniku vznikla aj otázka generovania príjmu, prípadne zisku, aby bolo možné pokryť zaškolenie a vzdelávanie pre mentálne postihnuté osoby a poskytnúť im tak príležitosť uplatniť sa na pracovnom trhu. BIVIO ponúka pre osoby s mentálnym postihnutím možnosť získať pracovné skúsenosti v troch prevádzkach (hotel, reštaurácia a práčovňa).

Pracovná integrácia

Podnik poskytuje pracovné príležitosti predovšetkým osobám s mentálnym postihnutím. Zamestnávanie uvedenej skupiny znevýhodnených osôb si vyžaduje osobitný prístup, ktorý spočíva v osobitom riešení pracovných problémov, v zaškolení iných návykov, ktoré súvisia s prácou (napr. dochvilnosť, pracovné návyky, rešpektovanie a pochopenie hierarchie na pracovisku) ako aj v asistencií na pracovisku. *„Niektorí môžu pracovať pomalšie, preto potrebujú dlhší čas na zaškolenie.“* Nižšia produktivita práce súvisí najmä s charakterom postihnutia, ako aj možných pridružených chorôb. Preto *„väčšina z nich pracuje na skrátený úväzok, pričom pri ich výkone práce je k dispozícii pracovný asistent.“*

Popri zamestnávaní osôb s mentálnym postihnutím v registrovanom sociálnom podniku BIVIO súbežne vedie vzdelávací model resp. model prípravy na zamestnanie, ktorý je určený pre osoby s mentálnym postihnutím bez pracovných skúsenosti (ide napr. o absolventov stredných škôl a odborných učilišť). *„Príprava na zamestnanie by odhadom mala trvať približne jeden školský rok, resp. 10 mesiacov v samotnom sociálnom podniku (BIVIO)“*. Prostredníctvom tohto vzdelávacieho modelu sa osoby s mentálnym postihnutím pripravujú na pracovnú pozíciu chyžný/chyžná, pomocný pracovník/pracovníčka v kuchyni, pomocný čašník/čašníčka a pracovník/pracovníčka v práčovni. *„Každý jeden z účastníkov prípravy na zamestnanie absolvuje istý čas vo všetkých prevádzkach“*, aby bolo možné zistiť, v ktorej oblasti má účastník najlepšie predpoklady, pričom ku každému z účastníkov vzdelávacieho modelu sa pristupuje individuálne.

V priebehu a po skončení prípravy sa sociálny podnik bude snažiť aktívne nachádzať zamestnávateľov, ktorí sú ochotní zamestnať osoby s mentálnym postihnutím, **pričom v súčasnosti spolupracujú so sprostredkovateľom práce.**

Odberatelia

Keďže sociálny podnik sa nenachádza v centre mesta a v súčasnosti je v štádiu rozbehu, zameriava sa skôr na zmluvných partnerov s cieľom vybudovať si stálu klientelu. V prípade pracovne ide skôr o firmy, ktoré poskytujú ubytovacie služby alebo služby v oblasti gastronómie. *„Naším partnerom je aj odberateľ, ktorý prevádzkuje veľké fitnes centrum.“* Klientmi ubytovacieho zariadenia sú prevažne jednotlivci a gastro služby využívajú najmä mimovládne organizácie, ktoré opakovane využívajú služby v priestoroch BIVIO pri realizácii podujatí, školení alebo teambuildingov. Gastro služby sú využívané aj individuálnymi klientmi z lokálnej komunity.

Kvalita produktov

Pre BIVIO je najlepším meradlom kvality **samotná spätná väzba klientov** na poskytnuté služby či už v rámci ubytovania, pracovne alebo reštaurácie. V prípade ubytovacích služieb sa ukazuje byť dôležitým prostriedkom hodnotenia kvality poskytovaných služieb aj **internetová stránka** booking.com, prostredníctvom ktorej klienti hodnotia spokojnosť s využitými službami. Ako povedal pán Horanič, takéto hodnotenie *„je pre prežitie ubytovacích zariadení v súčasnosti kľúčové.“* V prípade reštaurácie je to najmä spätná väzba od lokálnej, resp. komunitnej klientely a to prostredníctvom priamych vyjadrení klientov, ako aj nepriamych, cez rôzne sociálne siete. Sledovať kvalitu poskytovaných služieb je možné aj prostredníctvom narastajúceho počtu usporiadaných podujatí a zmluvných akcií, ktoré rovnako vnímajú aj potenciálni klienti v danej lokalite.

Udržateľnosť

Vzhľadom na skutočnosť, že registrovaný sociálny podnik BIVIO realizuje svoje aktivity od novembra 2018 a nachádza sa vo fáze budovania klientely a implementácie marketingovej stratégie spolu s implementáciou, resp. nastavením vzdelávacieho modelu do aplikačnej praxe, má predpoklady dosiahnuť finančnú udržateľnosť.

Registrácia

Sociálny podnik BIVIO je **registrovaný od 1.10.2018.**

Plány do budúcnosti

Snahou sociálneho podniku BIVIO je zamestnávať ľudí s mentálnym postihnutím, ako aj zastabilizovanie prevádzky a „zabezpečenie určitej miery finančnej sebestačnosti za účelom naplnenia našej vízie a misie.“ Časť zisku z podnikania plánuje podnik v budúcnosti použiť za účelom *„založenia podobných podnikov na viacerých miestach na Slovensku“* podľa zistených potrieb daného regiónu.

Z pohľadu vzdelávacieho modelu je misiou sociálneho podniku BIVIO „pripravovať ľudí s mentálnym postihnutím na zamestnanie“. V rámci aktívneho hľadania pracovných príležitostí pre vyškolené osoby s mentálnym postihnutím je snahou sociálneho podniku identifikovať na jednej strane možnosti zamestnania v oblasti gastronómie, ubytovacích zariadení, kde by sa mohli absolventi vzdelávacieho procesu uplatniť. Na druhej strane je snahou sociálneho podniku, v prípade nachádzania pracovných miest, istý čas sprevádzať uplatnené osoby na pracovisku v prípade, ak si to situácia bude vyžadovať a tiež intenzívnejšie spolupracovať so sprostredkovateľmi práce.

Odporúčania

Sektor sociálnej ekonomiky potrebuje, aby vznikali sociálne podniky. Ako p. Horanič uviedol v rozhovore: „napriek všetkým komplikáciám, s ktorými sme sa stretli a v budúcnosťami pravdepodobne ešte stretneme, naďalej nás poháňa silná motivácia zamestnať cieľovú skupinu znevýhodnených osôb.“ Pri zakladaní sociálneho podniku je najdôležitejšie uvedomiť si, „že akékoľvek znevýhodnené skupiny si zaslúžia dostať prácu, pričom sociálne podnikanie chápe p. Horanič ako nástroj a nie ako prvotný plán“. Na druhej strane je dôležité, aby podnik, ktorý sa rozhodne stať sociálnym podnikom mal možnosť formálneho začlenenia do sektora sociálnej ekonomiky a to práve prostredníctvom registrácie. Vzniká tak priestor pre jednoduchšie priame podporovanie sociálnych podnikov zo strany verejných inštitúcií pri napĺňaní pozitívneho sociálneho vplyvu.

Bližšie informácie:

BIVIO

Alstrova 153

831 06 Bratislava

Telefón: +421 2 2085 0710

email: bivio@bivio.sk

BIVIO
HOTEL

Zdrúženie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím
v Slovenskej republike

Hrhovské služby, s.r.o. (obecný sociálny podnik v Spišskom Hrhove)

Obec Spišský Hrhov sme navštívili v máji 2019, za účelom realizácie hĺbkového rozhovoru so starostom obce PhDr. Vladimírom Ledeckým, ktorý v obci zriadil a prevádzkuje registrovaný obecný sociálny podnik. Všetky informácie, ktoré sme získali osobnou návštevou v obecnom podniku potvrdili slová starostu obce, že sociálny podnik je „jeden z dôležitých nástrojov na podporu regionálneho rozvoja.“

Základné informácie

Starosta obce Spišský Hrhov, pán V. Ledecký sa o marginalizované skupiny obyvateľov zaujíma dlhodobo. Od roku 2010 sa v obci realizovali viaceré projekty zamerané na dlhodobu nezamestnaných v kombinácii s viacnásobným znevýhodnením (napr. ide o etnickú príslušnosť, ale aj o osoby, ktoré sa vrátili z nepodmienečného výkonu trestu). Problematika sociálnych podnikov mu je blízka. Prvotnou myšlienkou na založenie sociálneho podniku bola najmä vysoká miera nezamestnanosti v regióne. Starosta obce doplnil, že dôvodom na založenie sociálneho podniku bolo predovšetkým „riešenie vysokej nezamestnanosti, najmä u tých nezamestnaných, ktorí majú nejaký handicap na trhu práce,“ resp. ide o znevýhodnené alebo zraniteľné osoby „ale zároveň sú šikovní a chcú pracovať.“ Práca s cieľovou skupinou znevýhodnených a zraniteľných osôb je dlhodobá a prejavuje sa pozitívnym synergickým efektom. Po roku existencie obecného sociálneho podniku v obci Spišský Hrhov videli prvé výsledky fungovania obecného sociálneho podniku. Do troch rokov od založenia pracovali v podniku desiatky osôb, začala sa rozširovať ponuka poskytovaných služieb, podnik dokázal byť ekonomicky samostatný. V súčasnosti v obci pôsobí nie jeden, ale niekoľko obecných sociálnych podnikov. Okrem najstaršieho, ktorý je zameraný najmä na stavebné a výkopové práce, je to aj podnik, ktorý prevádzkuje verejné kúpalisko, predajňu potravín s názvom Kredenc a najnovší podnik - Pálenicu.

Prvý a najdlhšie fungujúci obecný podnik (založený v roku 2005, v súčasnosti zapísaný ako sociálny podnik), Hrhovské Služby, s.r.o. poskytuje okrem výkopových prác aj stavebné a murárske práce, zemné práce – pretlaky na plyn, vodu, kosenie pozemkov, štiepkovanie dreva a iné. Činnosť obecného sociálneho podniku sa prejavuje aj na celkovom vzhľade obce. Hrhovské Služby, s.r.o sa podieľali na výstavbe nových domov, ako aj na rekonštrukcii fasád

miestnych domov. Pravidelne sa starajú o to, aby obec pôsobila ako dobré a udržiavané miesto pre život.

Kredenc sú potraviny, ktorých koncept bol prevzatý z Bardejova. V Spišskom Hrhove spadá pod Hrhovské Služby, s.r.o.⁴⁹, pričom základom konceptu je podpora lokálnych farmárov a producentov. Podľa informácií od starostu obce sa už v predajni začínajú predávať aj produkty miestnych obyvateľov ako je med, ale plánuje sa aj s predajom vajec a iných lokálnych produktov. Len od minulého roku funguje pálenica, ktorá bola v prevádzke od septembra roku 2018 do apríla 2019 a fungovala na dve zmeny. Predpoklad je, že tento rok to bude dokonca v trojzmennej prevádzke, keďže vlni o pálenici ešte vedelo málo potenciálnych odberateľov.

Pracovná integrácia

Všetky podniky, ktoré v obci vznikli sa zameriavajú prioritne na dlhodobu nezamestnaných, sekundárne na Rómov, ktorí v obci tvoria silnú komunitu. Dlhodobá a cielená práca s marginalizovanými skupinami sa prejavuje aj na trhu práce, a to ako na znižujúcom sa počte nezamestnaných a rastúcej životnej úrovni všetkých obyvateľov obce. Faktom je, že ak zamestnanci odchádzajú z obecného sociálneho podniku, tak väčšina z nich si na otvorenom trhu práce nájde uplatnenie. Pracovné miesta, ktoré v obecnom sociálnom podniku vznikajú, majú charakter sezónnych pracovných miest, najmä v stavebníctve, ale aj dlhodobých pracovných pozícií. Práca s marginalizovanými skupinami obyvateľov nie je jednoduchá. Pri nástupe do podniku je potrebné, aby si cieľová skupina zamestnancov osvojila pracovné návyky (ide napr. o pravidelnosť príchodu na pracovisko, pociťovanie zodpovednosti, dodržiavanie pracovných povinností, ale aj časovo obmedzených pracovných prestávok). Výsledkom pracovnej integrácie je pozitívny efekt, ktorý sa prejavil napríklad v tom, že všetci z etnickej menšiny v obci majú zavedenú studenú aj teplú vodu. Väčšina obyvateľov podľa starostu fungovala na princípe: „*keď on má vodovod, chcem aj ja.*“ Čo bolo silnou motiváciou k tomu, aby sa zamestnal aj ďalší obyvateľ.

Zo slov V. Ledeckého vyplynulo, že silným vzorom ako pracovať s obyvateľmi obce nachádza v príklade Tomáša Baťa. Tak, ako Baťa, tak sa aj starosta snaží aplikovať princípy riadenia do obecnej správy, ale aj do riadenia sociálnych podnikov. Pre zamestnancov sociálnych podnikov nemá zriadený sociálny fond, ale „svojím zamestnancom“ vie pomôcť. „*Mali sme tu rodinu, ktorá celú zimu neplatila za kúrenie. Takže prišlo rozhodnutie, ak nezaplatí, odpoja ju. Preto som zamestnancovi, ktorý u mňa pracoval, ponúkol pôžičku na zaplatenie dlhu, ktorú mi bude splácať z výplaty. Rovnakým spôsobom sme riešili aj pohreb, alebo iné rodinné záležitosti.*“

Odberatelia

Sociálne podniky, ktoré fungujú v obci Spišský Hrhov ponúkajú produkty a služby najmä obyvateľom obce, ale aj blízkym obciam. Zároveň majú dlhoročných spolupracovníkov, rôzne podniky, ktorým dodávajú svoje služby alebo produkty počas dlhšieho obdobia. Pre jednu spoločnosť vykonávajú výkopové práce pre zavádzanie rôznych prípojok už viac rokov. Okrem toho postavili niekoľko bytových jednotiek, o ktoré bol v obci vysoký záujem. Vzhľadom na technický vývoj a rozvoj, bolo potrebné zakúpiť aj nové, modernejšie stroje a zariadenia a preškoliť zamestnancov. Podniky sa tak neustále rozvíjajú a modernizujú.

Získavanie odberateľov pre Hrhovské služby s.r.o. je v niektorých prípadoch spontánne, nakoľko sa pán Ledecký snaží pri poskytnutí administratívnych služieb propagovať medzi obyvateľmi obce aj iné služby, ktoré sú poskytované v rámci sociálneho obecného podniku.

⁴⁹ spoluzakladateľkou Kredencu v Bardejove je pani Anna Hubert.

Kvalita produktov

Hrhovské služby, s.r.o. už majú vybudované dobré meno. Napriek tomu sa môže stať, že s odstupom času sa vyskytne reklamácia. *„Naši odberatelia vedia, že sme stále na trhu, že sme nikam neodišli. Ak máme nejakú reklamáciu, vieme ju odstrániť a dokonca vieme zistiť podľa vedených záznamov z knihy, kto v tom čase u dodávateľa pracoval a poskytol danú službu.“*

Udržateľnosť

O tom, že obecný sociálny podnik má dlhodobu udržateľný koncept svedčia aj dlhoročné skúsenosti v Spišskom Hrhove. Podľa V. Ledeckého prináša obecný sociálny podnik prínos v oblasti regionálneho rozvoja, následne je to zapojenie občanov do diania v obci a v neposlednom rade ide aj o zvýšenie životnej úrovni zamestnancov, ako aj obyvateľov obce. Okrem toho *„sociálny podnik je dôležitý pre marginalizované skupiny, lebo im pomáha začleniť sa do bežného života.“* Ako dodal starosta obce: *„aj sociálne podniky musia byť ekonomicky udržateľné. Inak sa to nedá.“*

Registrácia

Sociálny podnik Spišský Hrhov bol prvým podnikom, ktorý sa nachádza v zozname registrovaných sociálnych podnikov.

Odporúčania

Podľa starostu obce Spišský Hrhov má sociálny podnik potenciál a to, čo sa mnohým, ktorí do obce prichádzajú za účelom získania informácií fungovaní sociálneho podniku javí zo znenia zákona o sociálnych podnikoch ako problematické, má podľa V. Ledeckého jednoduché riešenia. S tým súvisí aj dobrá osвета, ktorá v súčasnosti sociálnym podnikom podľa starostu obce Spišský Hrhov chýba. *„Aj keď boli zriadené inštitúcie na podporu vzniku a fungovania sociálnych podnikov, sú ešte len v začiatkoch.“*

Starosta obce sa spolupráci s obcami, podnikateľmi, ale aj vznikajúcimi organizáciami na podporu a rozvoj sociálnych podnikov nebráni. V súčasnosti, v otázkach fungovania sociálnych podnikov, za ním prichádzajú starostovia iných obcí, ale aj podnikatelia. Vysoký záujem o sociálne podniky podľa starostu je a bude najmä na Východnom Slovensku a v okolí Banskej Bystrice, kde je vysoká miera nezamestnanosti a vysoký podiel rómskej komunity.

Bližšie informácie:

Oficiálna stránka obce Spišský Hrhov
<https://www.spisskyhrhov.sk/>

Zhrnutie výsledkov z hĺbkových rozhovorov

Ukazuje sa, že sociálne podniky sa budú aj v najbližších rokoch radieť medzi jeden z hlavných nástrojov zmierňovania hospodárskych a sociálnych rozdielov na lokálnej úrovni Slovenska. Úroveň ľudského kapitálu sa v nich buduje, preto bude jednou z rozhodujúcich skutočností je určenie „minimálnych štandardov“ v oblasti práce so znevýhodnenými a zraniteľnými osobami, a to podľa typu znevýhodnenia, resp. zraniteľnosti. Príklady na regionálnej úrovni, ktoré uvádzame v texte vyššie umožňujú zamestnancom rozvíjať sa a po etablovaní uplatniť sa na otvorenom trhu práce.

K dosiahnutiu rovnováhy medzi finančnou udržateľnosťou a maximalizáciou sociálneho vplyvu bude nápomocná registrácia sociálnych podnikov, ktorá im umožní využívať výhody, ktoré z nej plynú (finančné a nefinančné nástroje na ich podporu). Avšak udržateľný koncept

sociálnych podnikov sa nezaobíde bez aktívneho prístupu sociálnych podnikov z pohľadu nachádzania aj iných finančných zdrojov. Úspešnosť udržateľnosti sociálnych podnikov bude závisieť aj od úrovne, resp. kvality stredného manažmentu, ktorý sa ukázal, po hĺbkovom spracovaní poznatkov o danej problematike, ako jeden z kľúčových prvkov úspešnosti ich rozvoja.

Z realizovaných hĺbkových rozhovorov vyplynulo, že nevyhnutným krokom v najbližšej budúcnosti bude vytváranie asociácií sociálnych podnikov, ktoré by mohli účinnejšie vplývať na presadzovanie nevyhnutných legislatívnych zmien týkajúcich sa riešenej problematiky.

Sociálne podniky v súčasnej právnej úprave osobitne ponúkajú priestor aj pre integráciu a sociálnu inklúziu zdravotne znevýhodnených osôb. Týmto spôsobom sa potenciálnej cieľovej skupine otvárajú nové možnosti v rámci vstupu na otvorený trh práce, ktorý navyše vytvára pomyselný most vzájomného zmiernenia sociálnej a spoločenskej diverzity.

Hĺbkové rozhovory však poukázali aj na potenciálne riziká, ktoré môžu ovplyvniť ďalší rozvoj sektora sociálnej ekonomiky. Ide najmä o aplikovanie zákonom upravené nástroje do praxe, pretože časť nástrojov určených pre sociálne podniky nie je možné v súčasnosti využívať. Ďalej ide o celospoločenské vnímanie a osvetu sociálnych podnikov, ktorá v súčasnosti naberá na dynamike, ale naďalej si vyžaduje intenzívnejšiu pozornosť. Zároveň ide aj o dobudovanie prístupu sociálnych podnikov k väčšiemu okruhu finančných nástrojov v rámci služieb, ktoré poskytujú komerčné banky. V oblasti rozvoja poskytovania finančných produktov v rámci širšieho okruhu komerčných bánk bude rovnako dôležité vypracovanie metodík, postupov, školení a osvetu v rámci celoplošného poskytovania finančných produktov určených cielene pre sociálne podniky.

Príklady dobrej praxe sociálnych podnikov zo zahraničia

Názov podniku: Kockacsoki⁵⁰ (Budapešť, Maďarsko)

Cieľová skupina: zdravotne znevýhodnené osoby (ľudia s autizmom)

Stručný popis zamerania sociálneho podniku:

Kockacsoki je sociálny podnik, ktorý je zameraný na výrobu čokolády ponúka pracovné príležitosti pre zdravotne znevýhodnené osoby s autizmom. Podporovaná cieľová skupina čelí značným výzvam na pracovnom trhu, najmä v dôsledku ich nedostatočných sociálnych a komunikačných zručností, ako aj nedostatku flexibility v oblasti pracovnej rutiny. Sociálny podnik je zameraný na zlepšenie kvality života osôb s autizmom a rovnako je ich zámerom podporovať možnosti ich zamestnania. Kockacsoki je príkladom sociálneho podniku, ktorý dokazuje, že so správnou podporou môžu osoby z cieľovej skupiny vykonávať plnohodnotnú prácu, dokonca aj v bežných prevádzkach na otvorenom trhu práce. Pre cieľovú skupinu poskytujú komplexný program zamestnanosti, v ktorej sa mladí ľudia s autizmom zúčastňujú rôznych kurzov zameraných na podporu sebestačnosti v každodennom živote a zároveň môžu získať pracovné skúsenosti zo stážového programu s možnosťou poskytnutia trvalého zamestnania. V rámci nového projektu „CUBE POING“ – „autisticky priateľské integrované komunitné miesto a školiace stredisko“, je cieľom vytvorenie priestoru v Maďarsku pre osoby s autizmom, v ktorom v rámci viacstupňového procesu budú osoby z cieľovej skupiny pripravované na otvorený trh práce. Tento projekt je podporovaný Nadáciou VELUX.

⁵⁰ <http://www.kockacsoki.hu/english-about>

Očakávané alebo dosiahnuté výsledky:

V súčasnosti pracuje v sociálnom podniku približne 10 stálych zamestnancov z cieľovej skupiny, ktorí vykonávajú plnohodnotnú prácu v čokoládovni. Medzi očakávané výsledky patrí podpora väčšieho počtu osôb z cieľovej skupiny a zlepšenie ich uplatnenia na trhu práce nielen na čiastočne otvorenom ale plne otvorenom trhu práce. Kockacsoki zároveň vnáša do svojej činnosti prvok kariérneho poradenstva a vytvárajú tak priestor pre organizovanie inkluzívnych a sociálnych programov zameraných nielen pre cieľovú skupinu, ale aj pre rodičov a odborníkov, pretože ako sme sa dozvedeli z osobnej návštevy tohto podniku, častokrát má samotné okolie veľký vplyv na ich budúce pracovné príležitosti.

Názov podniku: JOP21⁵¹

Krajina: Rakúsko

Cieľová skupina: dlhodobo znevýhodnené osoby na trhu práce

Stručný opis zamerania sociálneho podniku:

JOP21 je sociálny podnik, ktorý zamestnáva uchádzačov o zamestnanie (znevýhodnených UoZ) na dobu určitú (1 rok). Okrem toho poskytuje cieľovej skupine poradenstvo počas doby zamestnania a podporuje pri hľadaní nového zamestnania. Sociálny podnik ponúka služby v rôznych oblastiach, pričom ide o oblasť starostlivosti o domácnosť a záhradu, renovácií drobného nábytku a pomocných prác so sťahovaním. Služby sú ponúkané pre súkromné spoločnosti, ako aj pre jednotlivcov.

Z pohľadu udržateľnosti ide o podnik s trvalo udržateľným konceptom, ktorý poskytuje svojim zamestnancom podporné pracovné prostredie s cieľom profesijnej integrácie dlhodobo nezamestnaných, prostredníctvom ktorej sa zvyšujú pracovné príležitosti pre cieľovú skupinu znevýhodnených jednotlivcov. V rámci odbornej integrácie sa sústreďujú aj na zlepšenie zdravotnej, sociálnej a psychickej situácie cieľovej skupiny.

Sociálny podnik prevádzkuje aj Second-hand obchod s názvom *Fesch'n & Steil* (v Zell am See a v Saalfelden), v ktorom predáva zozbierané použité oblečenie z celého regiónu Pinzgau. Zamestnanci sa v pravidelných intervaloch starajú o vyprázdnňovanie kontajnerov s oblečením a následne ho dodávajú na miesto, kde sa textílie triedia a expedujú na predaj do vlastných predajní (*Fesch'n & Steil*). Nepredajný tovar je recyklovaný alebo profesionálne zlikvidovaný. Zámerom práce s použitými textíliami je ich trvalo udržateľné zaobchádzanie v rámci regiónu, kde podnik pôsobí.

Očakávané alebo dosiahnuté výsledky:

Sociálny podnik JOP 21 prispieva k trvalo udržateľnému umiestňovaniu zamestnancov do nového zamestnania. Podnik si vedie osobitnú evidenciu o počte podporených osôb z cieľovej skupiny, ktorým vytvoril pracovné miesta. Od roku 2013, kedy podnik zamestnával 54 pracovníkov z cieľovej skupiny, počet podporených osôb preukázateľne rastie. V roku 2017 predstavoval ich počet už 78. Do roku 2015 prevládali medzi podporenými zamestnancami muži (viac ako polovica zo zamestnaných osôb) a od roku 2016 bolo zamestnaných viac žien pričom v roku 2017 bolo zamestnaných takmer 60% žien (45 pracovníčok) z celkového počtu zamestnancov.

⁵¹ JOP názov odvodený od *Job Initiative Pinzgau*.

Názov podniku: Gypsy mama (Tripitaka, OZ)

Krajina: Česká republika

Cieľová skupina: Znevýhodnené osoby s viacnásobným typom znevýhodnenia

Stručný popis zamerania sociálneho podniku:

Módna značka *Gypsy mama* je projektom občianskeho združenia Tripitaka, ktorá je realizovaná vo forme sociálneho podniku, ktorého základom sú módne inovácie. Cieľovou skupinou sú mladí Rómovia vo veku 19 – 25 rokov v jednej zo sociálnej vylúčenej lokality v Brne (oblasť medzi ulicami Cejl a Francouzská), ktorí sú zapojení do navrhovania, výroby, ako aj predaja jednotlivých modelov. Vznikajú tak udržateľné pracovné miesta, podporujúce rozvoj kreatívneho a pracovného potenciálu mladých Rómov. Týmto spôsobom dochádza k multiplikačným efektom v oblasti sociálnej a ekonomickej integrácii cieľovej skupiny znevýhodnených osôb a to smerom k rozvoju mladých ľudí z cieľovej skupiny, rómskej komunity až smerom k celkovej integrácii do majoritnej spoločnosti za súčasného rozvíjania etnickej kultúry a tradícií. Sociálny podnik zároveň zohľadňuje etické princípy výroby, je zameraná na využívanie látok od českých výrobcov a berie ohľad na ekológiu výrobných procesov samotnej značky ako aj v prípade dodávateľov, čím sa v konečnom dôsledku prispieva k zachovaniu kontinuity tradície odevného a textilného priemyslu v Brne. Spolupracujúcou organizáciou značky je rómske stredisko DROM, ktoré poskytuje nízko prahové sociálne služby, v spolupráci s ktorým sú vyberaní jednotliví pracovníci cieľovej skupiny do sociálneho podniku. S podnikom rovnako spolupracuje Múzeum rómskej kultúry, ale aj nezávislé módne značky, Mestská časť Brno stred, Stredná odborná škola odevná v Brne a subjekt NaZEMI – etika odevnej výroby. Inšpiráciu na jednotlivé modely čerpajú návrhári predovšetkým z Múzea rómskej kultúry. Výroba prvých modelov značky Gypsy mama sa uskutočnila v septembri roku 2015 a v rovnakom čase bola súčasne otvorená kamenná predajňa "Restart", kde sa odevy tejto značky predávajú. Z hľadiska financovania projektu, nákup materiálu a strojového vybavenia bolo v začiatkovej fáze podniku financované primárne z vlastných zdrojov združenia, ale na financovaní sa podieľala aj dánska nadácia The Velux Foundation.

Očakávané alebo dosiahnuté výsledky:

Sociálnemu podniku sa od začiatku pôsobenia pomerne darí. Počas po prvých 4 mesiacov od založenia v roku 2015 bolo zrealizovaných 400 predajov. V krátkom čase boli vyprodukované dve módne kolekcie, usporiadané štyri módne prehliadky. Ďalej nasledovali tlačové správy, a niekoľko mediálnych výstupov, ktoré značne zvýšili návštevnosť kamennej prevádzky Restart. Značke sa postupne zvyšuje predaj a zisk, ktorý vytvára priestor pre zamestnanie väčšieho počtu osôb z cieľovej skupiny (na dlhšie obdobie). Medzi plány do budúcnosti patrí rozšírenie ponuky o nové kolekcie, ako aj expanzia produkcie do nových lokalít. Projekt bol v roku 2016 ocenený najstaršou európskou cenou pre inovatívne projekty Sozial Marie⁵², ktorá oceňuje a finančne odmeňuje najzaujímavejšie sociálne podniky zo strednej a východnej Európy.

Bližšie informácie:

Tripitaka, o.s.

<http://www.tripitaka.cz/>

<https://gypsymama.cz/>

⁵² Viac informácií na webe Sozial Marie: <https://www.sozialmarie.org/sk/projects/5213>

Poľsko (spolupráca s verejnými inštitúciami)**EKON (Asociácia zdravotne postihnutých osôb pre životné prostredie)**

Sociálny podnik EKON je dobrým príkladom súčinnosti súkromného a verejného sektora na lokálnej úrovni zameraného na podporu miestneho rozvoja a pracovnej integrácie znevýhodnených osôb. Tento podnik pôsobí vo Varšave, ako aj v okolitých malých mestách a zameriava sa na pracovné aktivity. Vytvára pracovné miesta pre najviac marginalizovanú skupinu na pracovnom trhu v Poľsku (mentálne postihnuté osoby). Pripravujú, resp. zabezpečujú pre osoby so zdravotným postihnutím špecializované programy, ktoré sú zamerané na motivovanie, na nadobudnutie zručností v oblasti tímovej spolupráce a získanie nových zručností. Zamestnáva približne 1000 znevýhodnených osôb a implementuje mnoho projektov, pričom podporuje pracovnú a sociálnu integráciu, a zároveň zabezpečuje plynulý prechod znevýhodnených osôb na otvorený trh práce.

Bližšie informácie:

EKON

Jakuba Mortkowicza 5

00-001 Warszawa

<http://www.ekon.org.pl/aktualnosci-en>

5. SWOT analýza: Súčasný predpoklady rozvoja SE

Skutočnosti a zistenia vyplývajúce z jednotlivých kapitol, boli zapracované do prehľadnej SWOT analýzy, ktorá kompletizuje poznatky posudzovaného východiskového stavu a potenciálu rozvoja sektora SE na území SR po podrobnom rozbere vnútorných a vonkajších faktorov.

Medzi silné stránky predpokladu rozvoja sektora SE patrí samotná existencia zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý v súčasnej podobe vytvára legislatívny rámec pre sektor celej sociálnej ekonomiky, nielen pre sociálne podniky. Ďalšou z pozitívnych skutočností je, že vnáša do sociálneho podnikania „poriadok v pojmoch,“ resp. definuje subjekty sociálnej ekonomiky, sociálne podniky, vymedzuje možnosti poskytovania podpory pre sociálne podniky a správu sektora sociálnej ekonomiky. Zároveň sa vytvára systém podpory pre sociálne podniky, pričom analýza sledovaného zákona spolu s dobrými príkladmi z regiónov naznačujú, že kľúčovým predpokladom determinujúcim budúci rozvoj sektora sociálnej ekonomiky bude závisieť do istej miery od uvedenia všetkých zákonom upravených opatrení na podporu registrovaných sociálnych podnikov do praxe.

Pozitívom je, že analyzovaný zákon obsahoval viaceré opatrenia, ktoré slúžia na zamedzenie zneužívania štatútu sociálneho podniku (ide napr. o mzdové stropy, zverejňovanie konečných vlastníkov, obmedzené obchody so spriaznenými firmami, stropy na úroky, obmedzenie prevodov majetku, zákaz duplicitnej podpory). Ďalej zákon upravuje, aby bol registrovaný sociálny podnik povinný neustále spĺňať podmienky priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku a aby bol povinný oznámiť každú zmenu skutočností súvisiacich s priznaným štatútom registrovaného sociálneho podniku.

Okrem toho bola vytvorená relatívne vysoká alokácia finančných prostriedkov zo zdrojov EÚ, ako aj štátneho rozpočtu SR, ktorá je určená na podporu sociálnych podnikov. Ďalej ide aj o narastajúcu podpornú infraštruktúru z pohľadu zapájania sa jednotlivých inštitúcií na rôznych úrovniach (regionálnej ale i lokálnej úrovni). V tomto smere sa zdá byť nevyhnutým pokračovať v podpore utvárania a prehlbovania už existujúcich medzisektorových partnerstiev.

Dôležitou súčasťou prekladu rozvoja sektora SE je permanentné podporenie záujmu verejnosti o založenie a fungovanie sociálnych podnikov na území SR. Prostredníctvom Centrálnej koordinačnej jednotky sociálnej ekonomiky a jednotlivých regionálnych centier SE (IA MSPVaR SR) sú poskytované bezplatne informácie o sociálnom podnikaní, o pravidlách a o podporení záujmu o založenie sociálnych podnikov. V rámci IA MPSVaR sa realizuje aj mediálna kampaň zameraná na osvetu a sociálny rozmer v podnikaní, ktorá predstavuje jeden z hlavných faktorov potenciálne ovplyvňujúcich rozvoj SE na Slovensku. V súčasnosti sú spustené 6 regionálnych centier SE a ostatné dve budú spustené v krátkom čase⁵³, pričom by mali vzniknúť v každom regióne, a preto bude na účel vytvorenia a fungovania celkovej podpornej infraštruktúry potrebné spustenie zostávajúcich regionálnych centier SE.

Jednou z ďalších priaznivých predpokladov rozvoja sociálnych podnikov je existencia regionálnych aktivít zameraných na zvýšenie podnikateľských zručností. Prostredníctvom Slovak Business Agency v rámci Národných projektov – Národných podnikateľských centier

⁵³ v čase spracovania analýzy neboli spustené RC SE v Trnave a Trenčíne.

(ďalej len „NPC“) II-BA kraj a NPC v regiónoch poskytuje SBA viacero programov, ktoré nie sú priamo určené pre sociálne podniky, ale po splnení základných podmienok stanovených pre subjekty spĺňajúce kritériá veľkostnej kategórie MSP, môžu využiť širokú škálu poskytovaných služieb v rámci účelových programov (viac v podkapitole 3.5).

Rozvoj sektora sociálnej ekonomiky, ako aj samotná existencia sociálnych podnikov predstavuje na jednej strane príležitosť v oblasti integrácie marginalizovaných skupín na trhu práce a posilnenia celkovej sociálnej inklúzie. Z pohľadu predpokladu dôležitého prispievateľa v oblasti zamestnanosti s ohľadom na národné ciele, predstavujú sociálne podniky nástroj, prostredníctvom ktorého sa môže budovať ľudský kapitál a zvyšovať tak predpoklad uplatniteľnosti znevýhodnených UoZ na otvorenom pracovnom trhu.

Na druhej strane ide o príležitosti v rámci rozvoja podnikania formou vzniku nových subjektov, ako aj transformáciou už existujúcich subjektov na sociálne podniky. Registrácia sociálnych podnikov ponúka pre podniky možnosť formálneho začlenenia do sektora sociálnej ekonomiky. Vzniká tak priestor pre rozlíšenie sociálnych podnikov v priestore sociálnej ekonomiky v rámci priameho podporenia podnikov zo strany verejných inštitúcií.

V súčasnosti prebieha séria prezentácií, ktorú pripravujú Regionálne centrá sociálnej ekonomiky v spolupráci s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny v krajoch. Tieto prezentácie sú zamerané na možnosti sociálneho podnikania a s ním spojených výhod, ktoré môžu prinášať po transformácii chránených dielní na sociálne podniky. Chránené dielne z hľadiska ich charakteru majú najbližšie k sociálnym podnikom pracovnej integrácie. Zo súčasných skúseností postupne narastá záujem chránených dielní o zmenu štatútu pričom až v najbližšom období, v horizonte dvoch troch rokov, sa ukáže či a do akej miery je transformácia chránených dielní reálna. V súčasnosti so sebou prináša niekoľko výhod, ktoré nižšie v texte podrobne analyzujeme.

Chránená dielňa má svoju legálnu definíciu v zákone č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa ustanovenia § 55 predmetného zákona o službách zamestnanosti **chránená dielňa** a chránené pracovisko sú **pracoviská zriadené právnickou osobou alebo fyzickou osobou, na ktorých sú zamestnaní občania so zdravotným postihnutím v pracovnom pomere, ktorí nie sú schopní nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce, alebo pracoviská, na ktorých sa občania so zdravotným postihnutím zaškoloujú alebo pripravujú na prácu, a na ktorých sú pracovné podmienky vrátane nárokov na pracovný výkon prispôbené zdravotnému stavu občanov so zdravotným postihnutím.**

Za chránenú dielňu sa na účely tohto zákona považuje **pracovisko**, na ktorom právnická osoba alebo fyzická osoba zriadi **viac ako jedno pracovné miesto pre občana so zdravotným postihnutím** a na ktorom **pracuje najmenej 50 % občanov so zdravotným postihnutím.**

Chráneným pracoviskom sa na účely tohto zákona považuje pracovisko, na ktorom právnická osoba alebo fyzická osoba zriadi pracovné miesto pre občana so zdravotným postihnutím a pracovné miesto sa nevytvára v chránenej dielni. Za chránené pracovisko sa považuje aj pracovisko, na ktorom občan so zdravotným postihnutím prevádzkuje samostatnú zárobkovú činnosť. Chránené pracovisko môže byť zriadené aj v domácnosti občana so zdravotným postihnutím.

Chránenú dielňu a sociálny podnik spája vyvíjanie podnikateľskej činnosti so sociálnym zameraním. Chránená dielňa je predovšetkým pracovne integračným podnikom, ktorý zamestnáva občanov so zdravotným postihnutím. Ide o osoby, ktoré nie sú schopné nájsť si pracovné uplatnenie na otvorenom trhu práce. Chránená dielňa môže slúžiť v druhom rade aj ako pracovisko, na ktorom sa osoby so zdravotným postihnutím zaškolia a pripraví na výkon práce pre budúceho zamestnávateľa.

Rovnako ako chránená dielňa aj sociálny podnik môže **zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím**, pričom z hľadiska typológie ide o integračný sociálny podnik. Rozdiel medzi chránenou dielňou podľa tohto kritéria sa líši minimálnym percentuálnym vyčíslením zamestnaných znevýhodnených osôb. V zmysle zákona o službách zamestnanosti **chránená dielňa** musí zamestnávať **najmenej 50 % občanov** so zdravotným postihnutím z celkového počtu zamestnancov, minimálne však jednu zdravotne postihnutú osobu. **Integračný sociálny podnik** v zmysle zákona o sociálnych podnikoch musí zamestnávať **najmenej 30 % znevýhodnených osôb** z celkového počtu zamestnancov.

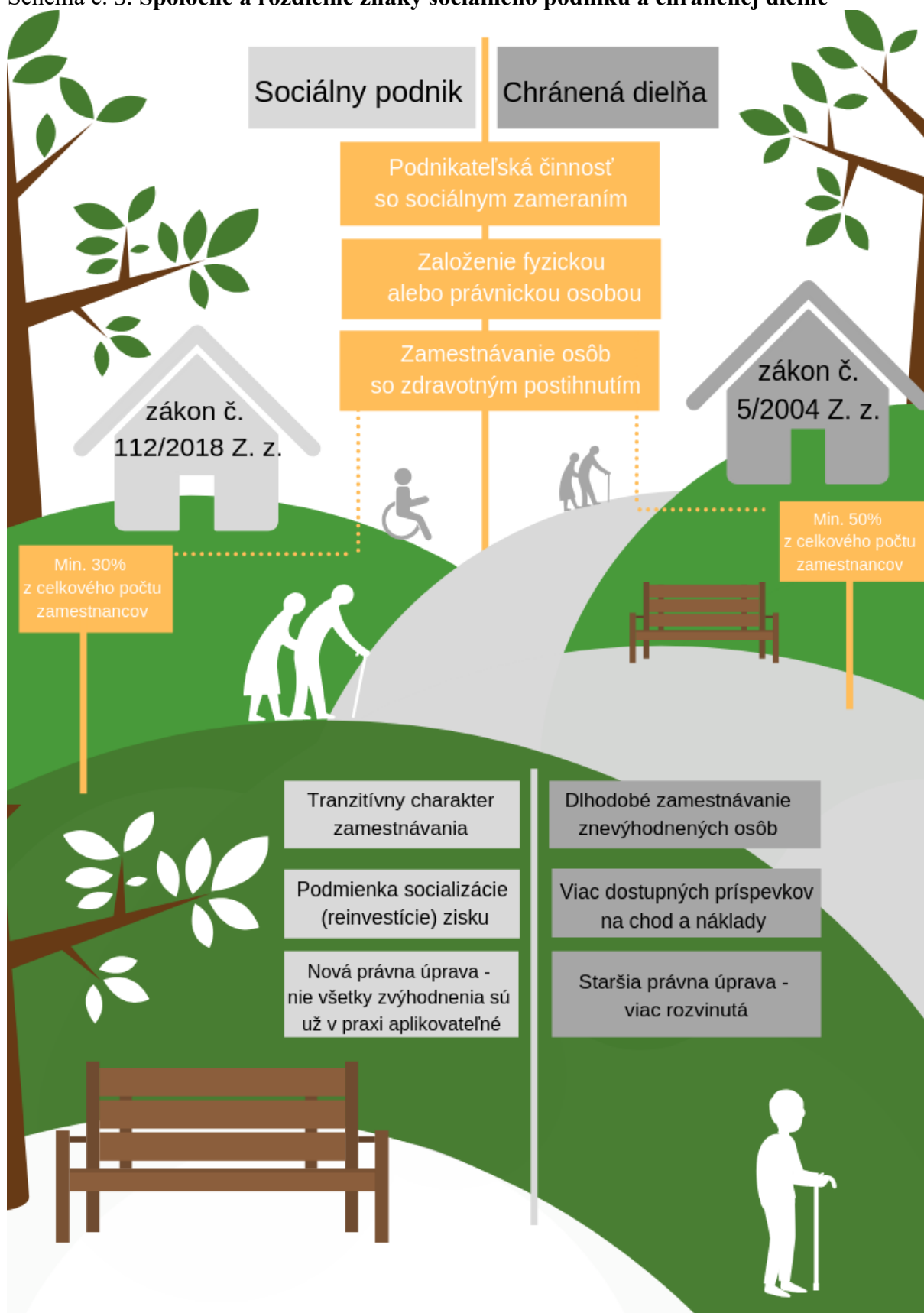
Integračný sociálny podnik má tranzitívny charakter, ktorý spočíva v tom, že sa zamestnanec v sociálnom podniku zaškolí a po získaní určitých schopností a skúseností sa uplatní u iného zamestnávateľa. Chránená dielňa takýto tranzitívny charakter napĺňa len čiastočne, pričom sa zameriava skôr na dlhodobé zamestnávanie znevýhodnených osôb.

Chránená dielňa a sociálny podnik môžu byť **založené fyzickou alebo právnickou osobou** za účelom realizácie ekonomickej činnosti či už podnikateľského alebo nepodnikateľského charakteru, s podporou štátu. Obe naplňajú spoločenský prospešný cieľ – integrácia zdravotne postihnutých osôb pracovným uplatnením. Aktivita oboch subjektov by mala spieť k dlhodobej udržateľnosti ich ekonomickej prevádzky.

Zákon chránenej dielne na rozdiel od sociálneho podniku neukladá **podmienku socializácie zisku**. Nakoľko je inštitút chránenej dielne upravený zákonom dlhšie ako je zákonná úprava sociálneho podniku, chránená dielňa je podporovaná viacerými príspevkami upravenými v zákone o službách zamestnanosti. Sú to napr. príspevok na zriadenie chránenej dielne, príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne a úhradu nákladov na dopravu zamestnancov a ďalšie. Zákon o sociálnych podnikoch taktiež poskytuje určité formy podpory sociálnych podnikov, ktoré ešte len čakajú na svoje reálne uvedenie do praxe.

Významnou motiváciou smerom k motivácií chránených dielní transformovať sa na sociálne podniky môže byť aj väčšia finančná podpora a to z hľadiska výšky príspevkov a frekvencie ich vyplácania.

Schéma č. 5: Spoločné a rozdielne znaky sociálneho podniku a chránenej dielne

Zdroj: SBA

Na druhej strane z pohľadu vzniku nových subjektov ako aj z pohľadu transformácie existujúcich subjektov na sociálne podniky existuje do istej miery obava z hľadiska stabilizácie, resp. dosiahnutia rovnováhy medzi finančnou udržateľnosťou a pozitívnym sociálneho vplyvom.

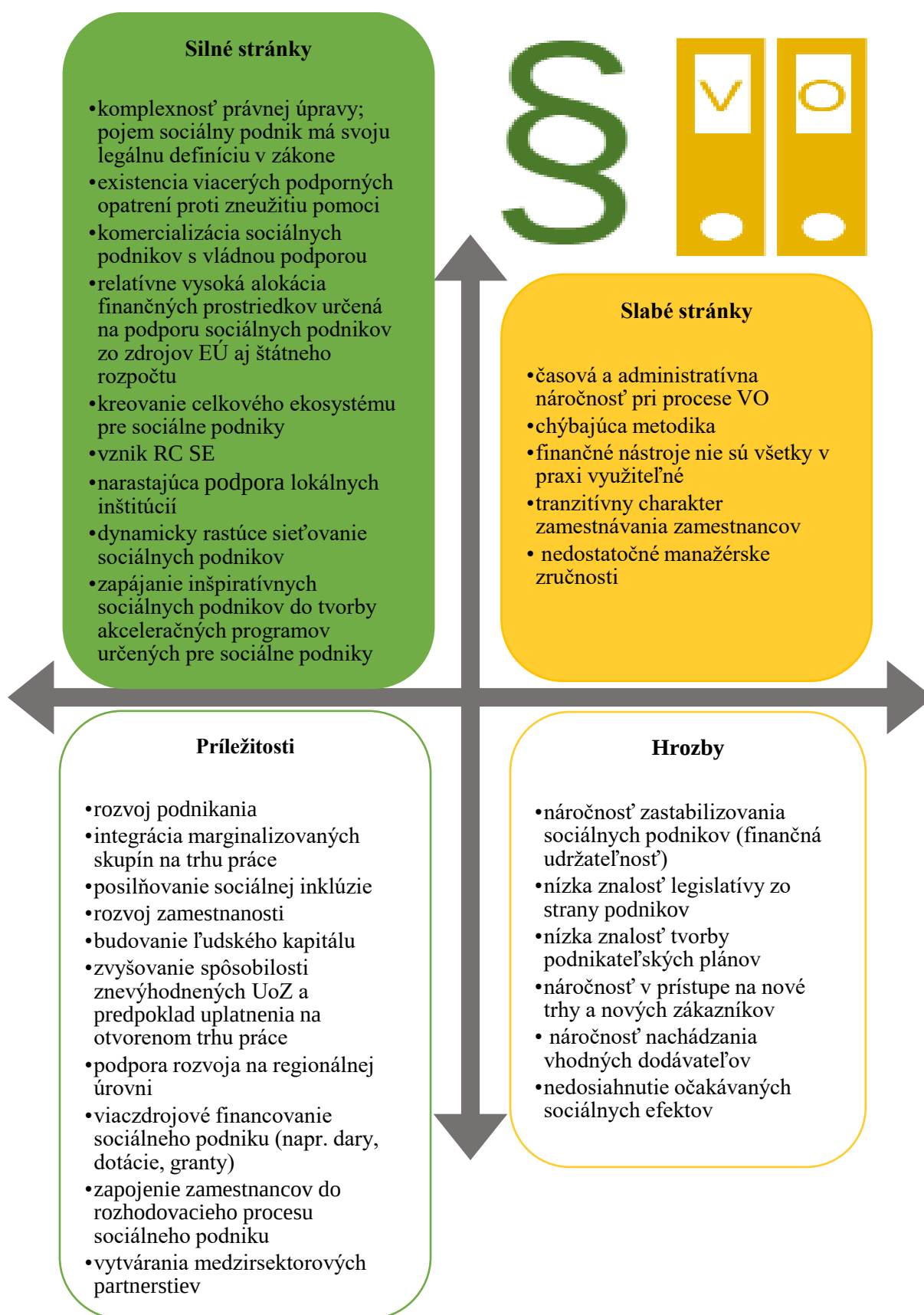
Príklady dobrej praxe uvedené v analytickom dokumente poukázali, že sociálne podniky, ktoré zamestnávajú zdravotne znevýhodnené osoby na jednej strane čelia značným výzvam na pracovnom trhu, na druhej strane však prostredníctvom správnej podpory dokážu osoby z cieľovej skupiny zdravotne znevýhodnených osôb vykonávať plnohodnotnú prácu v bežných prevádzkach na otvorenom trhu práce.

Z uskutočnených rozhovorov vyplynul aj ďalší podstatný prvok úspešnosti rozvoja sociálnych podnikov, ktorým je kvalita stredného manažmentu, ktorá si vyžaduje vysokú úroveň z pohľadu sociálnej, emocionálnej a morálnej vybavenosti jednotlivcov. Práca s cieľovou skupinou osôb má svoje špecifiká a z časového hľadiska je dlhodobá. Úroveň ľudského kapitálu sa v sociálnych podnikoch buduje postupne a vyžaduje si osobitný prístup.

V neposlednom rade patrí medzi ďalší faktor budúceho rozvoja vytváranie asociácií sociálnych podnikov, ktoré by mohli vplývať na presadzovanie legislatívnych zmien a napomáhať tak k vytváraniu lepšieho prostredia pre sociálne podniky.

Vyššie uvedené vnútorné a vonkajšie faktory, ktoré boli súčasťou rozboru súčasného stavu a potenciálneho rozvoja sociálnej ekonomiky poukazujú na skutočnosť, že v súčasnosti sociálne podniky fungujú v podmienkach priaznivých pre ich budúci rozvoj. Uvedenie všetkých zákonom stanovených podporných nástrojov spolu s krejúcim celkovým prostredím a verejnou podporou v rámci celkovej osvetu sociálnych podnikov, to sú faktory, ktoré vytvárajú relatívne vysoké očakávania do budúcnosti. Je preto potrebné pokračovať v informačnej kampani zameranej na osvetu sociálnych podnikov, ktorá v súčasnosti nabera na dynamiku, ale naďalej si vyžaduje intenzívnejšiu pozornosť. Zároveň je nevyhnutné pokračovať v celkovom zlepšovaní prístupu sociálnych podnikov k verejným zákazkám a k ostatným podporným nástrojom.

Schéma č. 6: SWOT analýza predpokladu rozvoja sektora SE

Zdroj: SBA

Záver

V súčasných podmienkach na úrovni Slovenska dochádza ku kreácii celkového ekosystému, ktorý spočíva v zriaďovaní podporných inštitúcií cielených pre sociálne podniky (RC SE), rastúcej osвете sektora sociálnej ekonomiky, ako aj jej subjektov.

Medzi **silné stránky** predpokladu rozvoja sektora SE na Slovensku možno zaradiť samotnú existenciu zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý v súčasnej podobe **vytvára legislatívny rámec pre sektor celej sociálnej ekonomiky, nielen pre sociálne podniky.**

Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je komplexným zákonom upravujúcim oblasť sociálneho podnikania na území SR. Je súčasťou celkovej stratégie rozvoja sociálnej ekonomiky, ktorá je postavená na troch pilieroch – legislatívne prostredie, poradenská infraštruktúra a finančná podpora. Predmetný zákon novelizoval množstvo ďalších významných zákonov ako napr. zákon o dani z príjmov, zákon o dani z pridanej hodnoty, zákon o verejnom obstarávaní, obchodný zákonník a ďalšie. Pozitívom je, že analyzovaný zákon obsahoval viaceré opatrenia, ktoré slúžia na zamedzenie zneužívania štatútu sociálneho podniku (napr. ide o mzdové stropy, zverejňovanie konečných vlastníkov, obmedzené obchody so spriaznenými firmami, stropy na úroky, obmedzenie prevodov majetku, zákaz duplicitnej podpory). Ďalej zákon upravuje, aby bol registrovaný sociálny podnik povinný neustále spĺňať podmienky priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku a aby bol povinný oznámiť každú zmenu skutočností súvisiacich s priaznivým štatútom registrovaného sociálneho podniku.

Tento zákon je významný aj z toho dôvodu, že definuje základné pojmy ako sú sociálna ekonomika, subjekt sociálnej ekonomiky, sociálny podnik, podnik so sociálnym dosahom, registrovaný sociálny podnik a iné. Pojem sociálny podnik v novoprijatom zákone o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikov, v porovnaní s právnou úpravou okolitých štátov, má svoje právne zakotvenie v zákone účinnom od 01.05.2018. O podobnú právnú úpravu s legálnym zakotvením pojmu sociálny podnik sa snaží zákonodarca v Českej republike. V Poľsku sa rôzne hnutia a združenia dlhoročne pokúšajú o uzákonenie legálnej definície sociálneho podniku, no podľa dostupných informácií k tomu do teraz nedošlo. Maďarsko, taktiež nemá svoju legálnu definíciu sociálneho podniku priamo upravenú v zákone. V rakúskej právnej úprave absentuje právna úprava sociálneho podniku ako takého.

Aj keď jednotlivé štáty nemajú komplexnú právnú úpravu pojmu sociálny podnik a sociálne podnikanie zakotvenú priamo v jednom právnom predpise, neznamená to, že reálne sociálne podniky vo vybraných štátoch nepodnikajú. V uvedených krajinách existuje roztrúsená právna úprava sociálneho podnikania vo viacerých zákonoch. V jednotlivých krajinách však vznikajú snahy o uzákonenie legálneho pojmu sociálny podnik a k uzákoneniu právnych foriem sociálnych podnikov.

Podľa súčasných predpokladov sú sociálne podniky dôležitým prispievateľom v oblasti podpory zamestnanosti a sociálnej inklúzie, ako aj sociálneho rozvoja lokalít na regionálnej a miestnej úrovni. Ich príspevky môžu akcelerovať prostredníctvom tvorby a rozvoja priaznivého prostredia, ktoré im umožní rozvíjať svoje činnosti v oblasti pozitívneho sociálneho dopadu na spoločnosť.

Mnoho sociálnych podnikov prostredníctvom udržateľných podnikateľských aktivít nielen na Slovensku ale i v zahraničí disponuje cennými skúsenosťami, ktoré súvisia s vytváraním pozitívneho sociálneho vplyvu a riešeniami miestnych sociálnych a environmentálnych otázok. Tieto udržateľné koncepty môžu byť z pohľadu osvedčených postupov replikovateľné. Výsledky z realizovaných hĺbkových rozhovorov s vybranými registrovanými sociálnymi podnikmi poukázali, že úspešnosť udržateľného konceptu sa nezaobíde bez dosiahnutia rovnováhy medzi finančnou udržateľnosťou a maximalizáciou sociálneho vplyvu. V procese stabilizácie je nápomocná registrácia sociálnych podnikov, ktorá im navyše umožňuje formálne začlenenie do sektora sociálnej ekonomiky. Avšak dosiahnutie rovnováhy medzi finančnou stabilitou a dosahovaním pozitívneho sociálneho vplyvu sa nezaobíde bez aktívneho prístupu sociálnych podnikov, najmä z pohľadu nachádzania aj iných finančných zdrojov, ako tých, ktoré vyplývajú registrovaným sociálnym podnikom.

Z uskutočnených rozhovorov vyplynul aj ďalší podstatný prvok úspešnosti rozvoja sociálnych podnikov – kvalita stredného manažmentu, ktorá si vyžaduje vysokú úroveň ľudského kapitálu z pohľadu sociálnej, emocionálnej a morálnej vybavenosti jednotlivcov. Z pohľadu budovania ľudského kapitálu, ktorý sa v sledovaných podnikoch vytvára je podstatné, aby sa vytvorili „minimálne štandardy“ v oblasti práce so znevýhodnenými a zraniteľnými osobami (v rámci charakteru znevýhodnenia). Ďalej vyplynulo, že v najbližšej budúcnosti je potrebné vytvárať asociácie sociálnych podnikov (na túto skutočnosť poukazujú aj skúsenosti zo zahraničia), ktoré by mohli účinnejšie vplývať na presadzovanie nevyhnutných legislatívnych zmien týkajúcich sa riešenej problematiky. Hĺbkové rozhovory však poukázali aj na potenciálne riziká.

Okrem vyššie uvedených ide aj o dobudovanie prístupu sociálnych podnikov k väčšiemu okruhu finančných nástrojov v rámci služieb, ktoré poskytujú komerčné banky. V oblasti rozvoja poskytovania finančných produktov v rámci širšieho okruhu komerčných bánk bude rovnako dôležitá osвета v rámci celoplošného poskytovania finančných produktov určených cielene pre sociálne podniky.

Sociálne podniky v súčasnej právnej úprave osobitne ponúkajú priestor aj pre integráciu a sociálnu inklúziu zdravotne znevýhodnených osôb. Týmto spôsobom sa potenciálnej cieľovej skupine otvárajú nové možnosti v rámci vstupu na otvorený trh práce, ktorý navyše vytvára pomyselný most vzájomného zmiernenia sociálnej a spoločenskej diverzity.

Medzi ďalšiu zo silných stránok predpokladu rozvoja sektora SE patrí relatívne vysoká alokácia finančných prostriedkov zo zdrojov EÚ, ako aj štátneho rozpočtu SR určená na podporu sociálnych podnikov, a zároveň aj narastajúce povedomie o sociálnych podnikoch v spoločnosti, inovatívnych a potenciálne trvalo udržateľných prispievateľov k tvorbe a rozvoju pracovných miest. Avšak pre potreby rozvoja sektora sociálnej ekonomiky a jeho subjektov bude naďalej jedným z kľúčových pokračovať v mediálnej kampani a propagácií aj s podporou verejných inštitúcií.

Rozvoj sektora sociálnej ekonomiky, ako aj samotná existencia sociálnych podnikov predstavuje na jednej strane **príležitosť** v oblasti integrácie marginalizovaných skupín na trhu práce a posilnenia celkovej sociálnej inklúzie. Z pohľadu predpokladu dôležitého prispievateľa v oblasti zamestnanosti s ohľadom na národné ciele, predstavujú sociálne podniky nástroj, prostredníctvom, ktorého sa môže budovať ľudský kapitál a zvyšovať tak predpoklad uplatniteľnosti znevýhodnených UoZ na otvorenom pracovnom trhu.

Na druhej strane ide i o príležitosti z pohľadu rozvoja podnikania formou vzniku nových subjektov, ako aj transformáciou už existujúcich subjektov na sociálne podniky. Chránené dielne z hľadiska ich charakteru majú najbližšie k sociálnym podnikom pracovnej integrácie. Zo súčasných skúseností postupne narastá záujem chránených dielní o zmenu štatútu pričom až najbližšie obdobie, v horizonte dvoch troch rokov, ukáže či a do akej miery je transformácia chránených dielní reálna. V súčasnosti so sebou prináša niekoľko výhod (v sociálnych podnikoch ide o vyššiu finančnú pomoc a nižšie percento počtu zamestnancov so zdravotným postihnutím v porovnaní s chránenými dielňami).

Z pohľadu vzniku nových subjektov, ako aj z pohľadu transformácie existujúcich subjektov na sociálne podniky existuje obava z hľadiska stabilizácie, resp. dosiahnutia rovnováhy medzi finančnou udržateľnosťou a dosahovaním pozitívneho sociálneho vplyvu.

Existuje aj **niekoľko ďalších rizík**, ktoré môžu ovplyvniť ich budúci rozvoj. Jedným z nich zostáva fakt, že celkový ekosystém nie je ucelený, čo by potenciálne mohlo brániť k rozvoju. Jeden z kľúčových faktorov, od ktorých bude závisieť napĺňanie súčasných predpokladov je uvedenie všetkých zákonom upravujúcich nástrojov na podporu sociálnych podnikov do aplikačnej praxe, pretože v súčasnosti nie je možné časť podporných nástrojov plne využívať⁵⁴.

Rovnako dôležité bude dobudovanie, resp. spustenie zostávajúcich regionálnych centier sociálnej ekonomiky vo zvyšných regiónoch. Ukazuje sa, že podporné inštitúcie a celková osveta v oblasti sociálnych podnikoch je z regionálneho hľadiska najvýraznejšia v regióne Banskej Bystrice. Podľa nášho názoru spolupráca a nadväzovanie partnerstiev v tejto lokalite by mohlo slúžiť ako dobrý príklad, na základe ktorého by sa prevzaté „know how“ dalo využiť a šíriť aj v iných regiónoch a to v závislosti od charakteru riešenej problematiky.

Otázkou do budúcnosti zostáva aj určité obmedzenie, so zameraním sa na morálne zohľadnenie povahy hlavnej podnikateľskej činnosti sociálneho podniku. Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch v súčasnej podobe nelimituje sociálne podniky v predmete podnikania, pričom umožňuje prevádzkovanie napr. pálenice, ktorá sa môže dostávať do etického rozporu s napĺňaním pozitívneho sociálneho vplyvu. Zamestnávanie znevýhodnených osôb v takomto podniku síce splňa podmienky pre sociálny podnik, no výsledok činnosti, konečný produkt, podľa nášho názoru neprináša spoločensky prospešnú službu. Podobných príkladov sa v praxi nájde viacero.

Medzi identifikované **výzvy** v rozvoji sociálnej ekonomiky patrí spájanie sociálnych investorov so sociálnymi podnikmi (tzv. „pitching process“), ktorí môže predstavovať podstatný prvok v oblasti získania finančných zdrojov pre udržateľné koncepty sociálnych podnikov.

Zároveň vzniká potreba dynamickejšej podpory v oblasti vzdelávania a prípravy v oblasti sociálneho podnikania, ktorá by umožňovala priebežné vyhodnocovanie potrieb sociálnych

⁵⁴ Zákon č. 112/2018 Z. z. novelizoval a doplnil znenie zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov o ustanovenie § 10 ods. 7 a 8, ktorý nadobúda účinnosť od 01.01.2020, pričom ukladá povinnosť pre obstarávateľa použiť najmenej v 6 % z verejných obstarávaní v priebehu kalendárneho roka sociálne hľadisko v opise predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk. Do rozsahu 6 % sa započítava aj verejné obstarávanie realizované formou vyhradenej zákazky. Pojem vyhradené zákazky je definovaný v ustanovení § 36a zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

podnikov v ich rôznych organizačných formách. Týmto spôsobom by bola možná efektívnejšia integrácia v jednotlivých lokalitách.

Prostredníctvom zdieľania vedomostí a interakcie s inými sociálnymi podnikmi si môžu osvojiť nové praktické zručnosti napríklad v oblasti poskytovania sociálnych služieb. Môžu tiež nadobúdať, resp. zdokonaľovať obchodné zručnosti prostredníctvom vzájomnej interakcie s konvenčnými typmi podnikov.

Dôležité bude aby verejná politika naďalej napredovala v prijímaní podporných opatrení určených pre sociálne podniky, ktoré povedú jednak k zvýšeniu efektivity samotných podnikov v oblasti naplňovania inkluzívneho rastu a súčasne aby táto podpora stimulovala vznik a rozvoj subjektov sociálnej ekonomiky a eliminovala prekážky, ktoré by bránili k predpokladanému rozvoju sektora sociálnej ekonomiky v podmienkach SR. Inkubátory môžu prispievať k miere prežitia začínajúcich sociálnych podnikov. Ide preto o nemenej podstatný prvok efektívnej podpory sociálnych podnikov.

Zoznam použitej literatúry

ANASTASIADIS, Maria a kol. *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Country report Austria*. 2018.

CIBOR, Krzysztof. [online, 30.05.2019]. Dostupné na :<https://socialeconomy.pl/node/312>

FEKETE G. Éva. *Social Enterprise in Hungary*. [online, 29.05.2019]. Dostupné na: <https://www.iap-socent.be/sites/default/files/Hungary%20-%20Fekete%20et%20al.pdf>

GEJDOŠOVÁ, Slavomíra. *Zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch*. 2018. Dostupné na: www.epi.sk

KOMUDA, Lukasz. [online, 30.05.2019]. Dostupné na: <https://socialeconomy.pl/node/333>

KORIMOVÁ, Gabriela – HUDEC OVÁ, Eva. *Socio-economic and legal aspects of social entrepreneurship in the context of labor market*. [online, 21.02.2019]. Dostupné na: <http://www.ef.umb.sk/konferencie/myto/articles/Korimov%C3%A1,%20Hudecov%C3%A1.pdf>

KORIMOVÁ, Gabriela. 2014. *Sociálna ekonomika a podnikanie*. SOCIAL ECONOMICS & ENTREPRENEURSHIP. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, Ekonomická fakulta, 2014. 214 s. ISBN 978-80-557-0695-5.

LUBELCOVÁ, Gabriela. *Sociálne inovácie - problematika vymedzenia a funkcií*. In: *Inovácie v sociálnych a verejných politikách: problémy konceptualizácie a nových nástrojov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2011. s. 8-26. ISBN 978-80-223-3043-

MARTINKOVIČOVÁ, M. 2014. *Determinanty profesionálnej prípravy manažérov sociálneho podnikania*. In: *Sociálna ekonomika a vzdelávanie*. Banská Bystrica, 2014. ISBN 978-80557-0623-8.

MÉSZÁROS, Peter. *Sociálne podnikanie v kontexte zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch*. 2018. Dostupné na: www.epi.sk

SCHINGLEROVÁ, Alena – POLÁK, Michal. *Sociálna ekonomika ako súčasť riešenia problému nezamestnanosti*. 2014. Dostupné na: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NSZ/nsz_13.pdf

STAICU, Daniela. *Policy framework and legal forms of social enterprise in Central and Eastern Europe*. 2017. [online, 29.05.2019]. Dostupné na: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/picbe.2017.11.issue-1/picbe-2017-0093/picbe-2017-0093.pdf>

Akadémia sociálnej ekonomiky. Dostupné na: <https://www.akademiase.sk/o-nas/>

Európska komisia. *EFSI in the social sector*. online, [online, 11.06.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan->

europe-juncker-plan/investment-plan-results/efsi-social-sector_en#socialimpactinvestments

Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii. [online, 11.06.2019]
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=326&langId=sk>

Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (IA MPSVR SR). Dostupné na: <https://www.ia.gov.sk/sk/narodne-projekty/narodny-projekt-institut-socialnej-ekonomiky>

OECD 2015. *Building enabling ecosystems for social enterprises*. Dostupné na: <https://www.oecd.org/cfe/leed/CBS-ecosystem-22-23-Apr15-Sum-report.pdf>

Oznámenie Komisie: *Akt o jednotnom trhu Dvanásť hybných síl podnecovania rastu a posilňovania dôvery „Spoločne za nový rast“*, 2011 [online, 17.04.2019]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0206>

Oznámenie Komisie: *Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest*. [online, 17.04.2019]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0173>

Oznámenie Komisie: *Akt o jednotnom trhu II Spoločne za nový rast*. [online, 17.04.2019]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/ALL/?uri=CELEX:52012DC0573>

Oznámenie Komisie: *K sociálnym investíciám do rastu a súdržnosti – vrátane realizácie Európskeho sociálneho fondu v rokoch 2014 – 2020*. [online, 17.04.2019]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A52013DC0083>

Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2015/2017 z 25. júna 2015. [online, 17.04.2019]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R1017&from=EN>

Prílohy

Príloha č. 1: Podiel typov znevýhodnenia z celkového počtu znevýhodnených UoZ podľa krajov

	Typ znevýhodnenia								
	Podiel znevýhodnených UoZ krajov na celkovom počte	absolvent školy	starší ako 50 rokov	dlhodobo nezamestnaní	nižšie vzdelanie ako stredné odborné	12 kal. mesiacov nezamestnaný	štátny príslušník tretej krajiny	osamelý občan	ZŤP
Bratislavský	5,00%	0,26%	1,98%	1,47%	0,72%	3,40%	0,00%	0,02%	0,14%
Trnavský	4,24%	0,33%	1,77%	0,96%	1,16%	2,82%	0,00%	0,02%	0,26%
Trenčiansky	5,75%	0,39%	2,55%	1,82%	1,08%	3,75%	0,00%	0,07%	0,43%
Nitriansky	7,87%	0,44%	3,61%	2,94%	2,21%	5,39%	0,00%	0,11%	0,31%
Žilinský	9,11%	0,72%	3,72%	3,45%	1,85%	6,47%	0,00%	0,03%	0,52%
Banskobystrický	18,33%	0,65%	7,06%	10,02%	8,50%	13,81%	0,00%	0,16%	0,76%
Prešovský	25,99%	1,37%	7,68%	13,72%	13,36%	20,31%	0,00%	0,06%	1,14%
Košický	23,70%	1,06%	7,69%	13,70%	11,73%	18,59%	0,00%	0,16%	0,79%
Spolu*	100%	5,20%	36,06%	48,07%	40,61%	74,53%	0,00%	0,64%	4,34%

* podiely v riadku spolu za jednotlivé druhy znevýhodnenia nepredstavujú spolu 100%, pretože sú vyčíslené samostatne za každý druh znevýhodnenia z celkového počtu ZUoZ (140525)

Príloha č. 2: Servisná poukážka pre odkázanú osobu

Predná strana

Zadná strana

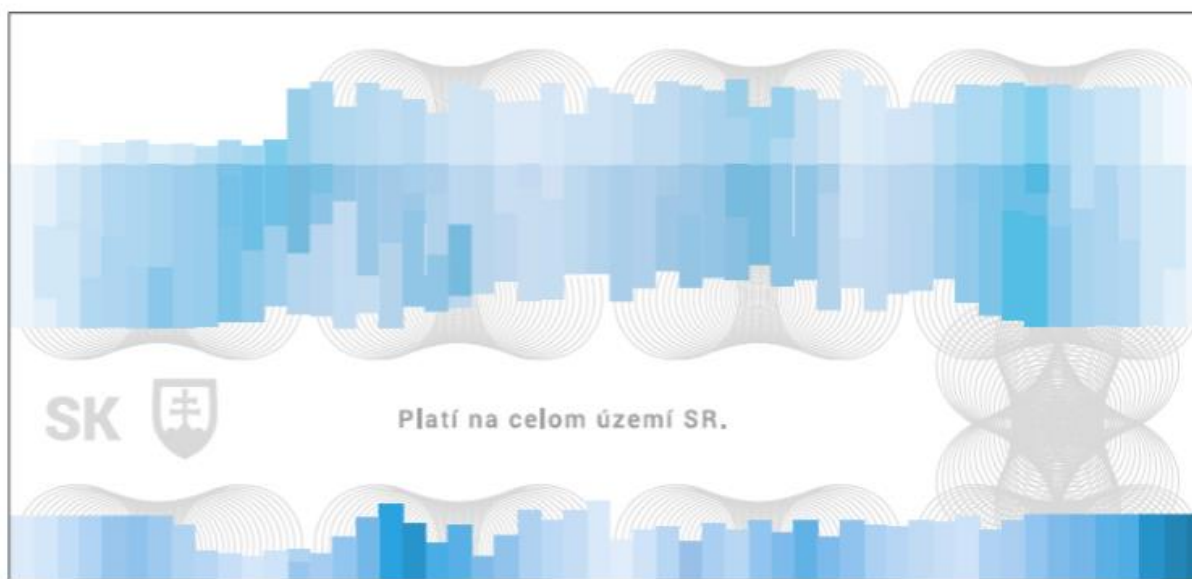
Zdroj: Vyhláška č. 115/2019 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravujúce servisné poukážky

Príloha č. 3: Servisná poukážka

Predná strana

Zadná strana

Zdroj: Vyhláška č. 115/2019 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravujúce servisné poukážky